

Kuntatalousohjelma vuosille 2027–2030

Kevät 2026

Kunta-asiat

VALTIOVARAINMINISTERIÖN JULKAISUJA – 2026:21

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2026:21

Kuntatalousohjelma vuosille 2027–2030

Kevät 2026

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeriö Helsinki 2026

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtiovarainministeriö

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-367-422-6

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2026

Kuntatalousohjelma vuosille 2027–2030 Kevät 2026

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2026:21		Teema	Kunta-asiat
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä	Valtiovarainministeriö		
Kieli	suomi	Sivumäärä	62
Tiivistelmä	Kuntatalousohjelma vuosille 2027–2030 on laadittu kevään 2026 julkisen talouden suunnitelman (JTS) valmistelun yhteydessä. Kuntatalousohjelma syventää julkisen talouden suunnitelman kuntataloutta koskevaa arviointia. Kuntatalouden tilaa ja hallituksen toimenpiteiden vaikutuksia kuntien talouteen kuvataan ohjelmassa uusimpien käytössä olevien tietojen ja arvioiden pohjalta. Hallituksen toimenpiteiden vaikutuksia on arvioitu niiltä osin kuin toimenpiteistä on olemassa hallituksen päätökset, ja toimenpiteiden vaikutukset kuntatalouteen ovat tiedossa. Kuntatalousohjelman tarkoituksena on arvioida kuntatalouden tilaa ja kuntien mahdollisuuksia selvittää peruspalvelujen järjestämisestä julkisen talouden suunnitelman mukaisilla toimenpiteillä. Kuntatalousohjelman painopiste on kuntatalouden kehitysnäkymien ja hallituksen kuntatalouteen vaikuttavien toimenpiteiden tarkastelussa. Toimenpiteiden vaikutuksia arvioidaan koko kuntatalouden lisäksi kuntakokoryhmittäin sekä rahoitusperiaatteen toteutumisen näkökulmasta vuoteen 2030 asti. Kuntatalousohjelma on valmisteltu valtiovarainministeriön nimeämässä sihteeristössä, jossa ovat mukana kaikki keskeiset kuntien tehtävälainsäädäntöä ja kuntatalouteen vaikuttavia valtion toimenpiteitä valmistelevat ministeriöt sekä Suomen Kuntaliitto. Valtion ja kuntien välinen neuvottelu on käyty Kuntatalouden ja –hallinnon neuvottelukunnassa sekä sille valmistelutyötä tekevässä talousjaostossa. Hallitus on käsitellyt kuntatalousohjelman kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmaa koskevissa neuvotteluissa.		
Asiasanat	kunta-asiat, kunnat, kuntien tulot, kuntien menot, kuntakonsernit, kuntatalous, valtionavut, kuntien tehtävät, kuntatalousohjelma		
ISBN PDF	978-952-367-422-6	ISSN PDF	1797-9714
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-422-6		

Kommunekonomiprogrammet 2027–2030

Våren 2026

Finansministeriets publikationer 2026:21		Tema	Kommunärenden
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Finansministeriet		
Språk	finska	Sidantal	62
Referat	Kommunekonomiprogrammet 2027–2030 har upprättats i samband med beredningen av planen för de offentliga finanserna våren 2026. Kommunalekonomiprogrammet fördjupar bedömningen av den del i planen för de offentliga finanserna som gäller kommunernas ekonomi. Den kommunala ekonomins tillstånd och effekterna av regeringens åtgärder på den kommunala ekonomin beskrivs i programmet utifrån den nyaste information som finns tillgänglig. Effekterna av regeringens åtgärder har bedömts till den del det finns regeringsbeslut om åtgärderna och deras effekter på den kommunala ekonomin är kända. Syftet med kommunekonomiprogrammet är att bedöma läget inom den kommunala ekonomin och kommunernas möjligheter att klara av att ordna basservice i enlighet med de åtgärder som anges i planen för de offentliga finanserna. I programmet prioriteras granskningen av utvecklingsperspektiven för den kommunala ekonomin och av regeringsåtgärder med verkningar för den kommunala ekonomin. Effekterna av åtgärderna bedöms utifrån den kommunala ekonomin som helhet, enligt kommunstorleksgrupp och med avseende på genomförandet av finansieringsprincipen fram till 2030. Kommunekonomiprogrammet har beretts i ett sekretariat som utsetts av finansministeriet och där alla centrala ministerier som bereder lagstiftning om kommunernas uppgifter och statliga åtgärder som påverkar den kommunala ekonomin samt Finlands Kommunförbund är representerade. Förhandlingarna mellan staten och kommunerna har förts vid delegationen för kommunal ekonomi och kommunal förvaltning, samt vid den ekonomisektion som utför det beredande arbetet. Regeringen har behandlat kommunekonomiprogrammet vid förhandlingarna om planen för de offentliga finanserna våren 2026.		
Nyckelord	kommunalekonomi, statsbidrag till kommunerna, kommunernas uppgifter, kommunernas skatteinkomster, kommunärenden, kommuner, kommunernas inkomster, kommunernas utgifter, kommunkoncerner, kommunekonomiprogrammet		
ISBN PDF	978-952-367-422-6	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-422-6		

Municipal Finances Programme 2027–2030

Spring 2026

Publications of the Ministry of Finance 2026:21		Subject	Local Government Affairs
Publisher	Ministry of Finance		
Group author	Ministry of Finance		
Language	Finnish	Pages	62
Abstract	The Municipal Finances Programme 2027–2030 was drawn up in connection with the preparation of the General Government Fiscal Plan in spring 2026. The Programme adds depth to the review of municipal government finances given in the General Government Fiscal Plan. The state of municipal finances and the impact of the Government’s measures on municipal finances are described in the Programme on the basis of the latest available information and estimates. The impact of the Government’s measures has been estimated in so far as there are government decisions on the measures and the effects are known. The purpose of the Programme is to assess the state of municipal finances and the scope for municipalities to successfully organise basic public services by means of the measures in the General Government Fiscal Plan. The Municipal Finances Programme focuses particularly on examining the development outlook for municipal finances and government measures that affect municipal finances. The effects of the measures have been assessed up to 2030 in terms of municipal finances as a whole and also by municipality size group and from the perspective of the principle of adequate financial resources. The Municipal Finances Programme was drafted by a secretariat appointed by the Ministry of Finance consisting of all the key ministries involved in the preparation of central government measures affecting municipal finances and in the drafting of legislation on local government functions, as well as the Association of Finnish Municipalities. Negotiations between central government and municipalities were held in the Advisory Committee on Municipal Finances and Administration and in a finance subcommittee conducting preparatory work for the Committee. The Government discussed the Municipal Finances Programme in the negotiations on the General Government Fiscal Plan in spring 2026.		
Keywords	municipal affairs, municipalities, municipal revenue, municipal expenditure, municipal corporation, central government transfers to municipalities, municipal functions, local government affairs, municipal finances programme		
ISBN PDF	978-952-367-422-6	ISSN PDF	1797-9714
URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-422-6		

Sisältö

Tiivistelmä	7
1 Kuntatalouden tilannekuva keväällä 2026	13
2 Hallituksen kuntataloutta koskevat linjaukset.....	25
2.1 Kuntien valtionavut julkisen talouden suunnitelmassa	26
2.2 Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen.....	29
3 Valtion kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet hallinnonaloittain	31
3.1 Valtiovarainministeriön hallinnonala	31
3.2 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	35
3.3 Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	37
3.4 Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	39
3.5 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	42
3.6 Ympäristöministeriön hallinnonala	43
4 Kuntatalouden kehitysarvio ja rahoitusperiaatteen toteutuminen	44
4.1 Yleinen talouskehitys	44
4.2 Kuntatalouden kehitysarvio.....	46
4.3 Kuntien verotulot	51
4.4 Talouden sopeutuspaine kuntakokoryhmittäin ja rahoitusperiaatteen toteutumisen arviointi	54
Liite 1 Kokonaistaloudellinen kehitys ja eräitä taustaoletuksia	61

TIIVISTELMÄ

Kuntatalous heikkeni, mutta pysyi kohtalaisella tasolla

Kuntatalous jatkoi heikkenemistään vuonna 2025, mutta tilanne oli kuitenkin parempi kuin kuntien talousarvioiden perusteella aiemmin arvioitiin. Kuntatalouden heikentyminen aiheutui toimintakulujen, erityisesti avustusten ja palvelujen ostojen voimakkaasta kasvusta sekä verotulojen lievästä laskusta. Muutosten taustalla vaikutti muun muassa työvoima- ja elinkeinopalvelujen (TE-palvelut) rahoitus- ja järjestämisvastuun siirto kunnille, mikä kasvatti suhdanneriskin toteutuessa kuntien toimintakuluja merkittävästi vuonna 2025. Tehtävämuutos näkyi myös nousseissa valtionosuuksissa.

Kuntatalouden yhteenlaskettu vuosikate heikkeni edellisvuodesta noin 420 milj. eurolla 3,2 mrd. euroon. Tilikauden tulos heikkeni, mutta säilyi kuitenkin 0,75 mrd. euroa positiivisena. Tulosta vahvistivat yksittäisten kuntien omaisuuden luovutusvoitot. Investointitaso pysyi edellisvuoden tapaan korkeahkona, ja kuntien lainakanta kasvoi 830 milj. eurolla.

Kuntakokoryhmittäin tarkasteltuna vuosikate heikkeni kaikissa muissa kuntakokoryhmissä paitsi pienissä alle 2 000 asukkaan kunnissa, joissa vuosikate säilyi edellisvuoden tasolla. Tilikauden tulos heikkeni eniten 100 000–300 000 asukkaan kuntakokoryhmässä, jossa kaikkien kuntien tulos oli negatiivinen. Negatiivisten vuosikatteiden kuntia oli vain kahdeksan, kun vuonna 2024 niiden määrä oli 14. Arviointimenettelyn käynnistetään mahdollisesti kahdessa uudessa kunnassa vuoden 2025 tilinpäätösarvioiden mukaan.

Kuntayhtymien määrä väheni edelliseen vuoteen verrattuna 80 kuntayhtymästä 78:een. Kuntayhtymien talouden keskeiset tunnusluvut pysyivät ennallaan. Yhdelläkään kuntayhtymällä ei ollut taseessa kertynyttä alijäämää, ja siten tarvetta käynnistää arviointimenettelyä ei ole.

Hallituksen kuntia koskevat linjaukset

Hallitusohjelmassa valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita. Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille.

Hallitusohjelma sisältää monia kuntien toimintaan ja talouteen vaikuttavia uudistuksia. Hallitusohjelmassa tavoiteltiin kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuuden uudistamista vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote- ja TE-uudistusten jälkeistä tilannetta. Kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistusta ei kuitenkaan viedä eteenpäin kuluvalle hallituskaudella, sillä hallituspuolueet eivät löytäneet sopua uudistuksen eduskuntakäsittelyn vaatimassa ajassa.

Kuntien normien keventämisen ja tehtävien tarkastelun ohjelmalla parannetaan kuntien toimintaedellytyksiä sääntelyä purkamalla. Lisäksi kiinteistöveron arvostamisuudistusta jatketaan.

Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Pääministeri Orpon hallituksen linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutus vahvistaa kuntataloutta noin 39 milj. eurolla vuonna 2027 ja keskimäärin 130 milj. eurolla vuosina 2028–2030.

Kuntien valtionapuihin osoitetaan noin 5,8 mrd. euroa vuonna 2027. Laskennalliset valtionosuudet ovat noin 4,8 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset 0,6 mrd. euroa ja muut valtionavut 0,4 mrd. euroa. Kehyskauden lopussa vuonna 2030 valtionavut ovat noin 6,1 mrd. euroa, josta laskennallisten valtionosuuksien osuus on 5,0 mrd. euroa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2027 noin 3,5 mrd. euroa. Valtionosuuden tasoa vuonna 2027 alentaa erityisesti perustoimeentulotukimenojen kasvu vuonna 2025. Uusina toimenpiteinä valtionosuudessa on huomioitu muun muassa hallitusohjelman mukainen kotoutumispalveluiden uudistus, jonka myötä rahoitus kootaan yhteen kanavaan, peruspalvelujen valtionosuuteen. Tehtävä- ja velvoitemuutosten lisäksi valtionosuuden tasoon

vuonna 2027 vaikuttavat 3,5 prosentin indeksikorotus ja sen perusteella tehtävä 2,8 prosenttiyksikköä vastaava indeksivähennys, valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus sekä asukasluvun ja laskentatekijöiden muutokset.

Kevään 2025 kehysriihen päätöksellä peruspalvelujen valtionosuutta vähennetään osana sopeutustoimia 75 milj. eurolla vuodesta 2026 alkaen. Tänä vuonna muutos toteutettiin vähentämällä kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta prosenttiperusteisesti. Vähennystä ei tehty niiden kuntien valtionosuuteen, joiden valtionosuus on negatiivinen. Vuonna 2027 vähennyksen kohdentamistapaa jatketaan nykymallin mukaan ja se säädetään pysyväksi.

Kehyskauden lopussa vuonna 2030 peruspalvelujen valtionosuudet ovat noin 3,7 mrd. euroa (vuoden 2027 hintatasossa). Vuodesta 2028 lähtien valtionosuuden tasoa nostaa edellisiin vuosiin verrattuna erityisesti sote-uudistuksen kustannusneutraaliin toteutukseen liittyvien määräaikaisten valtionosuusvähennysten poistuminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuuksien kunnille arvioidaan kehyskaudella olevan noin 1,3 mrd. euroa. Hallinnonalan valtionavustuksista kunnille kohdistuu arviolta keskimäärin 197 milj. euroa vuosittain. Tehtävämuutoksia hallinnonalalla ovat mm. englanninkielisen lukio-opetuksen tarjonnan vahvistaminen ja englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittamisen mahdollistaminen syksystä 2028 lukien. Lisäksi kotoutumiskoulutuksen järjestäminen vapaassa sivistystyössä päättyy ja siirtyy kuntien vastuulle vuodesta 2027 alkaen.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tehdään useita toimenpiteitä nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllisyyden edistämiseksi. Nämä kohdistuvat osin jo vuoteen 2026, mutta myös kehyskaudelle. Näihin kuuluvat työvoimaviranomaisten yhdistyksille osoittama avustus heikossa työmarkkina-asemassa olevien järjestettyyn toimintaan, osaamisseteli yli 25-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien täydennyskoulutukseen, nuorisotyöttömyyden vähentämisen pilottihanke korkean nuorisotyöttömyyden kaupungeissa ja kuudessa suurimmassa kaupungissa sekä lisäksi aiemmin päätetyn nuorten työllistämissetelin vahvistaminen. Toimet, yhdessä jo päätetyn nuorten työllistämissetelin kanssa, ovat yhteensä noin 110 milj. euroa ja ne osoitetaan pääosin avustuksina.

Kuntien roolia kotoutumisen edistämisestä on vahvistettu. Valtio korvaa kunnille pakolaisten ja tilapäistä suojelua saavien vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia vuonna 2027 noin 67,7 milj. euroa. Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan kotoutumispalveluiden uudistus, jossa järjestelmää tehostetaan ja jossa rahoitus kootaan yhteen kanavaan. Uudistuksella tavoitellaan 15 milj. euron säästöä valtiontalouteen, mikä toteutuu osittain leikkaamalla kuntien ja hyvinvointialueiden laskennallisten korvausten tasoa. Kevään 2025 kehysriihessä hallitus päätti toteuttaa kotihoidon tuen Norjan mallin käyttöön oton siten, että oikeus kotihoidon tukeen alkaa kolmen vuoden asumisajan jälkeen. Voimaantulo on siirretty alkamaan vuonna 2027, ja kunnille muutoksesta aiheutuva menojen lisäys korvattaisiin peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän kautta.

MAL-sopimuksissa valtio sitoutuu kaupunkiseutujen saavutettavuutta ja kestävästä liikkumisesta edistäviin hankkeisiin yli 570 milj. euron rahoituksella. Näitä ovat muun muassa kaupunkiseutujen raide- ja kaupunkiraitiotiehankkeet. Kehyskaudella 2027–2030 valtio rahoittaa hankkeita 194,8 milj. eurolla.

Valtio tukee asuntotuotantoa erityisesti kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen rakentamiseksi. Valtion tukeman asuntotuotannon korkotukilainavaltuudet laskevat kuluvan vuoden 1,135 mrd. eurosta 500 milj. euroon vuonna 2027 ja 635 milj. euroon vuosina 2028–2030.

Tulojen ja menojen epätasapaino edellyttää pitkäjänteisiä sopeutustoimia kuntataloudessa

Suomen talouden kasvu jää kuluvana vuonna vaimeaksi geopolittisen tilanteen heikentäessä kasvunäkymiä. Heikentyneet reaali-talouden näkymät heijastuvat myös julkiseen talouteen ja alijäämä pysyy syvänä koko ennustejaksen, julkisen velan lähestyessä 100 prosenttia suhteessa BKT:hen.

Kuntatalouden tilanne heikentyi viime vuonna ja pysyy kuluvana vuonna haastavana. Verotulojen kasvun piristymisen vahvistaa vuosikatetta, mutta tilikauden tulos supistuu edellisvuoteen nähden kertaluonteisten myyntituottojen jäädessä pois. Myös toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee.

Kuntien talouspaineita lisäävät sovitut palkkaratkaisut, työttömyysetuuksien kasvaneet rahoitusvastuut, valtionosuuksiin kohdistuvat leikkaukset ja välttämättömät investoinnit. Kuntatalouden toimintamenot kasvavat pääosin hintojen nousun seurauksena. Kuntien peruspalveluissa palvelutarve on laskeva, mutta se ei realisoidu menojen alenemisena samassa suhteessa palveluverkoon ja henkilöstörakenteeseen liittyvien jäykkyysien vuoksi. Valtionosuuksien vahvistuminen sote-uudistuksesta johtuvien määräaikaisten leikkausten päättyessä ja verotulojen kasvu kohentavat kuntatalouden tilannetta ennustejakson lopulla. Tulorahoitus ei kuitenkaan riitä kattamaan investointeja ja toiminnan ja investointien rahavirta pysyy negatiivisena koko ennustejakson ajan. Kuntien taloudellinen eriytyminen jatkuu, ja tulojen ja menojen epätasapaino edellyttää pitkäjänteisiä sopeutustoimia.

Kuntien verotuloihin odotetaan kohtalaista kasvua

Kuntien verotulojen arvioidaan olevan vuonna 2026 yhteensä noin 14,7 mrd. euroa. Vuonna 2027 verotulojen ennustetaan kasvavan 4,7 prosenttia. Kuntien verotulot koostuvat kunnallis-, kiinteistö-, kaivosmineraali- ja yhteisöverosta. Kehyskauden lakimuutoksista aiheutuu vaikutuksia kuntien verotuloihin. Veroperustemuutosten aiheuttamat vaikutukset kuntien verotuottoon kompensoidaan nettomääräisesti kunnille.

Kunnallisveron tuoton arvioidaan olevan vuonna 2027 noin 11,0 mrd. euroa, mikä on noin 0,4 mrd. euroa enemmän kuin vuonna 2026. Kunnallisveron tuottoon vaikuttavat kehyskaudella julkisen talouden sopeuttamiseen liittyvät veromuutokset sekä tulo- ja työllisyyskehitys. Kuntien yhteisöveron tuotoksi arvioidaan 1,9 mrd. euroa vuonna 2027. Kiinteistöveron tuotto on noin 2,4 mrd. euroa vuonna 2027, mikä on noin 25 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2026. Kunnille kohdistuvan kaivosmineraaliveron tuoton arvioidaan olevan noin 30 milj. euroa ensi vuonna.

Arvio rahoituksen tasapainosta on parantunut syksystä

Kuntalain mukaan kuntien rahoitusaseman muutosta arvioidaan kuntatalousohjelmassa koko maan näkymien ohella myös kuntaryhmittäin. Vuosina 2026 ja 2027 toiminnan ja investointien rahavirran odotetaan heikkenevän kaikissa kuntakokoryhmissä, mutta kehyskauden lopulla tilanne helpottuu. Toiminnan ja investointien rahavirta on syvimmillään, -217 euroa asukasta kohden,

vuonna 2027. Kehyskauden lopulla vuonna 2030 toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan olevan negatiivinen koko maan tasolla 108 euroa asukasta kohden. Koko tarkastelujakson ajan kuntakokoryhmien välillä on merkittäviä eroja, mutta myös kuntaryhmien sisällä esiintyy hajontaa. Toiminnan ja investointien rahavirran kehitys heijastuu myös veroprosentin laskennalliseen korotuspaineeseen. Suurin paine kohdistuu vuoteen 2027.

Negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärän odotetaan kasvavan erityisesti vuosina 2026 ja 2027. Negatiivisen vuosikatteen kunnista lähes kaikki kunnat kuuluvat alle 5 000 asukkaan kuntakokoryhmiin. Negatiivinen vuosikate kertoo käyttötalouden rakenteellisista ongelmista, jotka tulisi korjata.

1 Kuntatalouden tilannekuva keväällä 2026

Kuntataloutta käsitellään kuntatalousohjelmassa kuntien kirjanpidon käsittein. Kevään 2026 kuntatalousohjelmassa kuntatalouden tilan arviointi perustuu Valtiokonttorille raportoituihin Manner-Suomen kuntien ja kuntayhtymien vuotta 2025 koskeviin tilinpäätösarviotietoihin, jotka julkaistiin helmikuun 2026 alussa. Koska konsernitasolta ei laadita tilinpäätösarvioita, tässä tarkastellaan vain kuntien ja kuntayhtymien tietoja. Konsernitiedot sekä kuntien ja kuntayhtymien lopulliset tilinpäätöstiedot julkaistaan huhtikuun 2026 lopussa, ja niitä käsitellään syksyn 2026 kuntatalousohjelmassa. Lopulliset tilinpäätöstiedot eivät tavallisesti poikkea merkittävästi tilinpäätösarvioista. Asukaskohtaisessa tarkastelussa on käytetty uusinta eli vuoden 2024 lopun asukastietoa.

Nostot ja keskeiset huomiot

- Vuonna 2025 kuntatalouden tilanne jatkoi heikkenemistään, mutta tilanne heikkeni vähemmän kuin talousarvioissa oli ennakoitu. Pidemmän aikavälin tarkastelussa tilanne oli kuitenkin kohtalaisen hyvä.
- Kuntatalouden heikentymisen taustalla oli erityisesti toimintakulujen voimakas kasvu ja verotulojen lievä väheneminen. Toisaalta valtionosuudet kasvoivat peräti noin 20 prosenttia. Toimintakulujen ja valtionosuuksien kasvuun vaikutti merkittävästi vuoden 2025 alusta voimaan tullut TE-palvelu-uudistus.
- Kuntatalouden yhteenlaskettu vuosikate heikkeni edellisvuodesta hieman yli 400 milj. eurolla 3,2 mrd. euroon. Tilikauden tulos säilyi kuitenkin 340 milj. euron heikkenemisestä huolimatta 0,75 mrd. euroa positiivisena. Tulosta vahvistivat osaltaan yksittäisten kuntien kertaluonteiset erät, kuten energiayhtiöiden osakkeiden luovutusvoitot.
- Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta oli 0,75 mrd. euroa negatiivinen, mikä heijastui lainakannan 0,79 mrd. euron kasvuun.
- Taloustilanteen heikkenemisestä huolimatta negatiivisen vuosikatteen kuntia oli vain kahdeksan, kun vuonna 2024 määrä oli 14. Vuosikatteen kuitenkin heikkenivät kaikissa muissa paitsi pienten,

alle 2 000 asukkaan, kuntakokoryhmässä. Tilikauden tulos heikkeni eniten suurissa, yli 100 000 asukkaan, kunnissa. Lainamäärän kasvu oli suurinta 100 000–300 000 asukkaan kunnissa. Arviointimenettely käynnistetään vuoden 2025 tilinpäätösarvioiden mukaan mahdollisesti kahdessa kunnassa.

- Kuntayhtymien talouden keskeiset tunnusluvut pysyivät edellisen vuoden tasolla, eikä erityisen heikon talouden arviointimenettelyä ole tarpeen käynnistää yhdessäkään kuntayhtymässä.

Kuntatalouden tilanne jatkoi heikkenemistään

Kuntataloudella tarkoitetaan kuntien ja kuntayhtymien talouden kokonaisuutta, josta on vähennetty kuntien ja kuntayhtymien väliset erät. Kuntatalouden tulo-rahoituksen riittävyttä kuvaava vuosikate heikkeni noin 420 milj. eurolla 3,2 mrd. euroon. Edellisvuoden tapaan vuosikate riitti kattamaan poistot, mutta ei nettoinvestointeja. Heikentymisen taustalla oli toimintakatteen voimakas heikkeneminen (7,8 %) ja verotulojen lievä lasku (-0,2 %). Sen sijaan valtionosuudet kasvoivat peräti lähes 20 prosenttia. Toimintakulujen ja valtionosuuksien suurta kasvua selittää muuan muassa TE-palveluiden rahoitus- ja järjestämisvastuun siirto kunnille vuoden 2025 alusta lähtien.

Tilikauden tulos heikkeni noin 340 milj. eurolla säilyen kuitenkin 0,75 mrd. euroa positiivisena. Tulosta vahvistivat osaltaan suurehkot satunnaiset tuotot. Taseen kertynyt ylijäämä kasvoi hieman yli 19 mrd. euroon, kasvua edellisvuoteen oli noin 0,45 mrd. euroa.

Toiminnan ja investointien rahavirta jatkoi heikkenemistään ja oli -0,84 mrd. euroa negatiivinen, minkä seurauksena lainamäärä kasvoi 0,79 mrd. eurolla (3,9 %) noin 21,3 mrd. euroon. Kasvu voimistui edellisvuodesta.

Kuntien taloustilanne pysyi kohtalaisena heikkenemisestä huolimatta

Vuoden 2025 tilinpäätösarvioiden mukaan kuntien yhteenlaskettu vuosikate heikkeni noin 410 milj. eurolla 2,85 mrd. euroon, kun edellisvuonna heikennystä oli noin miljardi euroa. Heikennys oli kuitenkin selvästi pienempi kuin kuntien talousarviossa ennakoitiin. Edellisvuoden tapaan vuosikate riitti kattamaan poistot, mutta jäi 520 milj. euroa pienemmäksi kuin nettoinvestoinnit, vaikka nettoinvestointien määrä laski.

Taulukko 1. Kuntien talous vuosina 2021–2025a, mrd. euroa.

Keskeiset erät	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TP2024	TPA 2025	Muutos mrd. € 2024-2025a	Muutos % 2024-2025a
Toimintatuotot	8,11	7,89	5,81	5,82	6,04	0,23	3,9
Toimintakulut - valm.om.käyttöön	40,39	42,28	20,08	20,30	21,63	1,33	6,6
Toimintakate	-32,28	-34,39	-14,27	-14,48	-15,58	-1,10	7,6
Verotulot	25,42	26,77	14,45	13,97	13,94	-0,03	-0,2
Kunnallisverot	20,60	21,64	10,22	9,88	9,86	-0,02	-0,2
Kiinteistöverot	1,97	2,09	2,18	2,33	2,38	0,05	2,1
Yhteisöverot	2,85	3,03	2,05	1,76	1,68	-0,08	-4,4
Valtionosuudet	10,08	10,74	3,63	3,39	4,06	0,67	19,8
Verorahoitus yht.	35,50	37,51	18,08	17,36	18,00	0,64	3,7
Rahoituserät, netto	0,57	0,33	0,42	0,38	0,44	0,05	14,0
Vuosikate	3,79	3,45	4,23	3,26	2,85	-0,41	-12,6
Poistot ja arvonalentumiset	2,41	2,45	2,50	2,57	2,56	-0,01	-0,5
Vuosikate - poistot	1,38	1,00	1,74	0,69	0,29	-0,40	-57,5
Satunnaiset erät	0,11	0,17	-0,02	0,36	0,46	0,10	28,3

Keskeiset erät	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TP2024	TPA 2025	Muutos mrd. € 2024-2025a	Muutos % 2024-2025a
Tilikauden tulos	1,49	1,16	1,72	1,05	0,76	-0,29	-28,0
Tilikauden yli-/alijäämä	1,38	1,12	1,59	1,01	0,43	-0,57	-57,0
Nettoinvestoinnit	-2,87	-2,09	-3,69	-3,60	-3,37	0,23	-6,5
Investointimenot, brutto	-3,97	-4,23	-4,41	-4,48	-4,50	-0,03	0,6
Vuosikate - nettoinvestoinnit	0,92	1,36	0,55	-0,34	-0,52	-0,18	51,9
Toiminnan ja inv. rahavirta	0,27	0,64	0,29	-0,40	-0,84	-0,44	110,7
Lainakanta	19,12	18,69	18,77	19,34	20,17	0,83	4,3
Rahavarat	6,50	6,97	6,07	5,84	6,31	0,48	8,2
Taseen kertynyt ali-/ylijäämä	13,86	14,92	16,57	17,59	18,03	0,44	2,5
Veroprosentti, painotettu	20,02	20,01	7,33	7,47	7,53	-	0,06

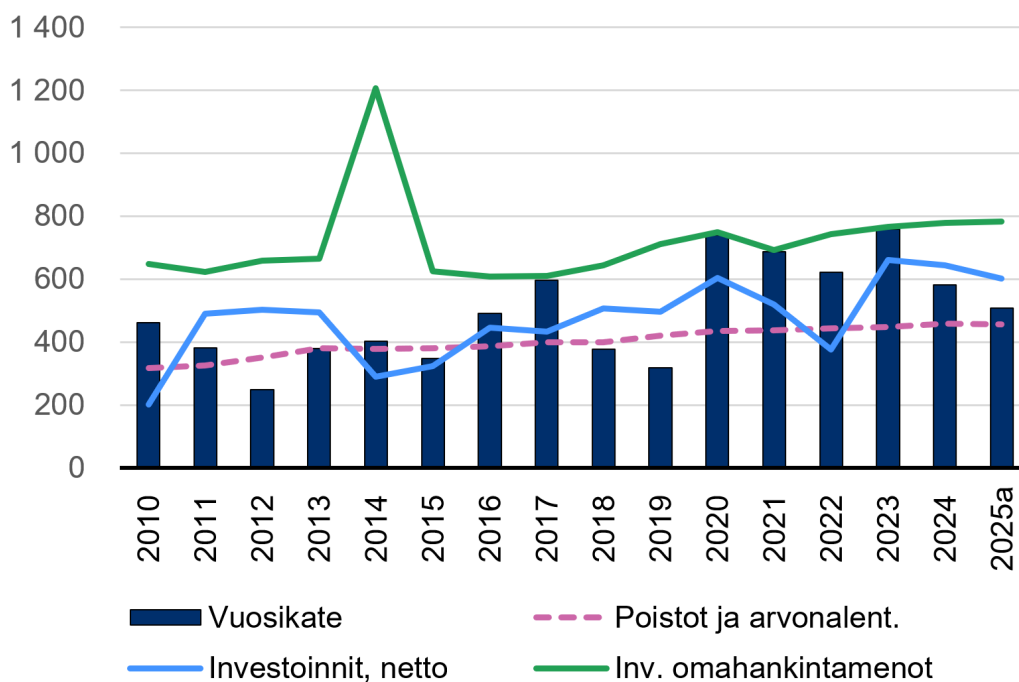
Kuntien talouden heikentymisen taustalla oli toimintakulujen, erityisesti avustusten (47 %) ja palvelujen ostojen (6,9 %) voimakas kasvu (+6,6 %) sekä verotulojen lievä lasku (-0,2 %). Sen sijaan valtionosuudet kasvoivat peräti 20 prosenttia. Verotulojen laskua selittävät osaltaan sote-uudistukseen liittyvien niin sanottujen verohäntien poistuminen kokonaisuudessaan vuodesta 2025 lähtien sekä kansantalouden heikko suhdannekehitys. Verolajeittain tarkasteltuna vain kiinteistöverotulot kasvoivat, kun taas yhteisöverot laskivat eniten.

TE-palveluiden rahoitus- ja järjestämisvastuun siirrossa kuntien toimintakulut ja valtionosuudet kasvoivat merkittävästi. Uudistuksessa kuntiin siirtyi yli 4 000 henkilöä vuoden 2025 alussa. Kuntien henkilöstökulut kasvoivat noin 3,8 prosenttia, ilman edellä mainittuja henkilöstösiirtymiä kasvu olisi ollut noin 2 prosenttia. Kun kuntien ansiotasoindeksi kasvoi ennakkotiedon mukaan noin 3,2 prosenttia, kunnat ovat selvästikin onnistuneet toteuttamaan säästötoimenpiteitä.

Tilikauden tulos heikkeni noin 300 milj. eurolla, mutta säilyi kuitenkin 0,76 mrd. euroa positiivisena. Tuloksen vuosikatetta pienempi heikentyminen selittyy suurehkoilla satunnaisilla tuotoilla, joita olivat muun muassa Porin energiayhtiön myynnistä saatu luovutusvoitto noin 350 milj. euroa sekä Kemin energia- ja vesiyrityksen luovutusvoitto noin 50 milj. euroa. Positiivisen tuloksen ja ylijäämäisen tilikauden seurauksena taseen kertyneen ylijäämän määrä kasvoi noin 440 milj. eurolla hieman yli 18 mrd. euroon.

Investointitaso pysyi edellisvuoden tapaan korkeana, mikä yhdessä heikentyneen vuosikatteen kanssa johti siihen, että toiminnan ja investointien rahavirta oli noin 0,84 mrd. euroa negatiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirta oli negatiivinen myös vuonna 2024, kun sitä ennen se oli negatiivinen viimeksi vuonna 2019. Vuoden 2025 nettoinvestointien lievää laskua edellisvuodesta selittää luovutustulojen kuten edellä mainittujen omaisuuden myynnistä saatujen tulojen kasvu.

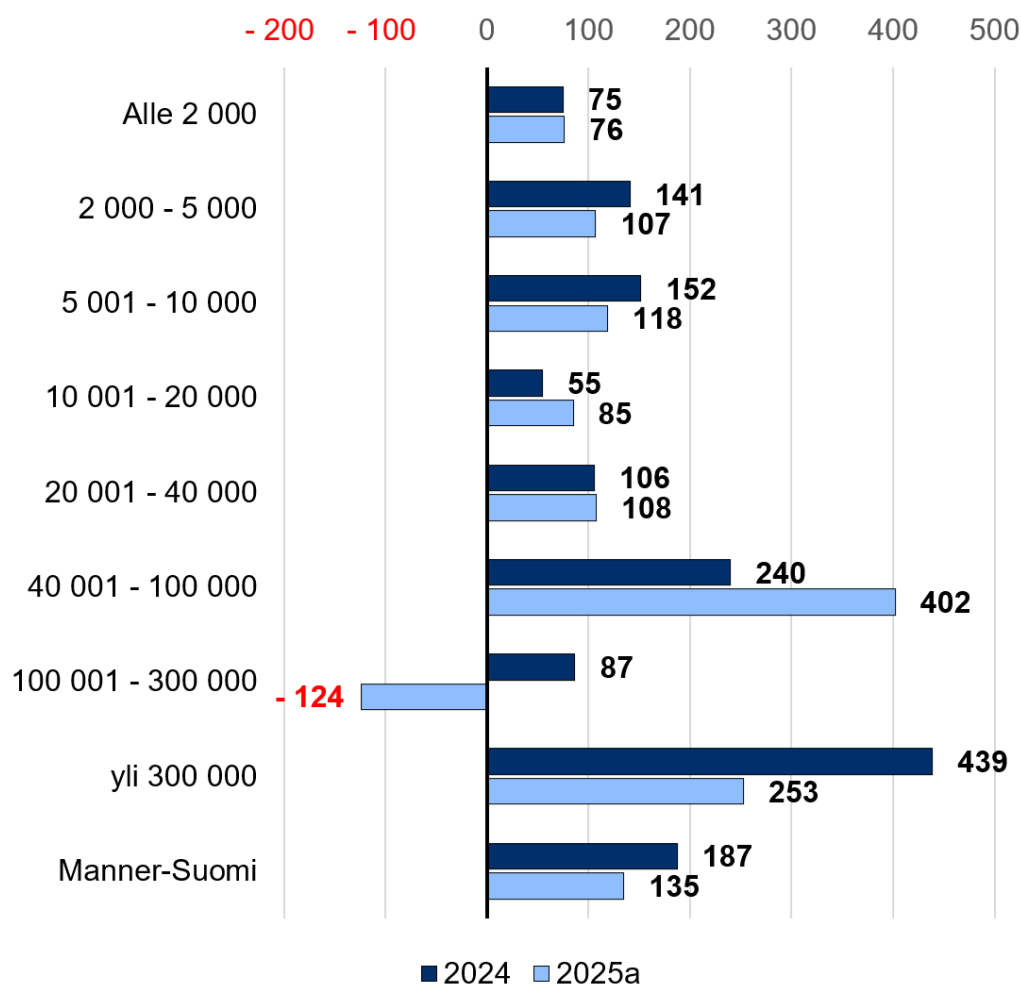
Kuvio 1. Vuosikatteen riittävyys poistoihin ja investointeihin 2010–2025a, euroa/asukas.

Kuntien negatiivinen toiminnan ja investointien rahavirta vaikutti siihen, että lainakanta kasvoi selvästi edellisvuotta enemmän. Vuonna 2025 lainamäärä kasvoi noin 830 milj. eurolla noin 20,2 mrd. euroon, mikä on koko maassa asukasta kohden noin 3 600 euroa. Vuonna 2024 lainakanta kasvoi 570 milj. euroa ja vuonna 2023 noin 76 milj. euroa. Vuonna 2022 lainat sen sijaan vähenivät yhteensä 430 milj. eurolla. Lainojen korkokulut laskivat, kun vuosina 2023 ja 2024 ne kasvoivat voimakkaasti. Nettokorkokulut olivat yhteensä 71 milj. euroa. Rahavarat kasvoivat vuonna 2025 noin 480 milj. eurolla 6,3 mrd. euroon. Lainojen ja rahavarojen erotus eli nettovelka kasvoi 350 milj. eurolla noin 13,9 mrd. euroon.

Kuntakokoryhmittäin tarkasteltuna vuosikate heikkeni kaikissa muissa kuntakokoryhmissä paitsi pienissä alle 2 000 asukkaan kunnissa, joissa vuosikate säilyi edellisvuoden tasolla. Heikentyminen oli suurinta yli 300 000 asukkaan kunnissa (-170 euroa/asukas), vaikkakin niiden yhteenlaskettu vuosikate oli asukaskohtaisesti edellisvuosien tapaan vahvin. Tilikauden tulos heikkeni eniten 100 000–300 000 asukkaan kuntakokoryhmässä, jossa kaikkien kuntien tulos oli negatiivinen. Tulos heikkeni merkittävästi myös yli 300 000 asukkaan kaupungeissa eli Espoossa ja Helsingissä, jotka ylsivät kuitenkin positiiviseen tulokseen. Porin kaupungin energiayhtiön osakkeiden myynnit paransivat merkittävästi tulosta 40 000–100 000 asukkaan kuntaryhmässä.

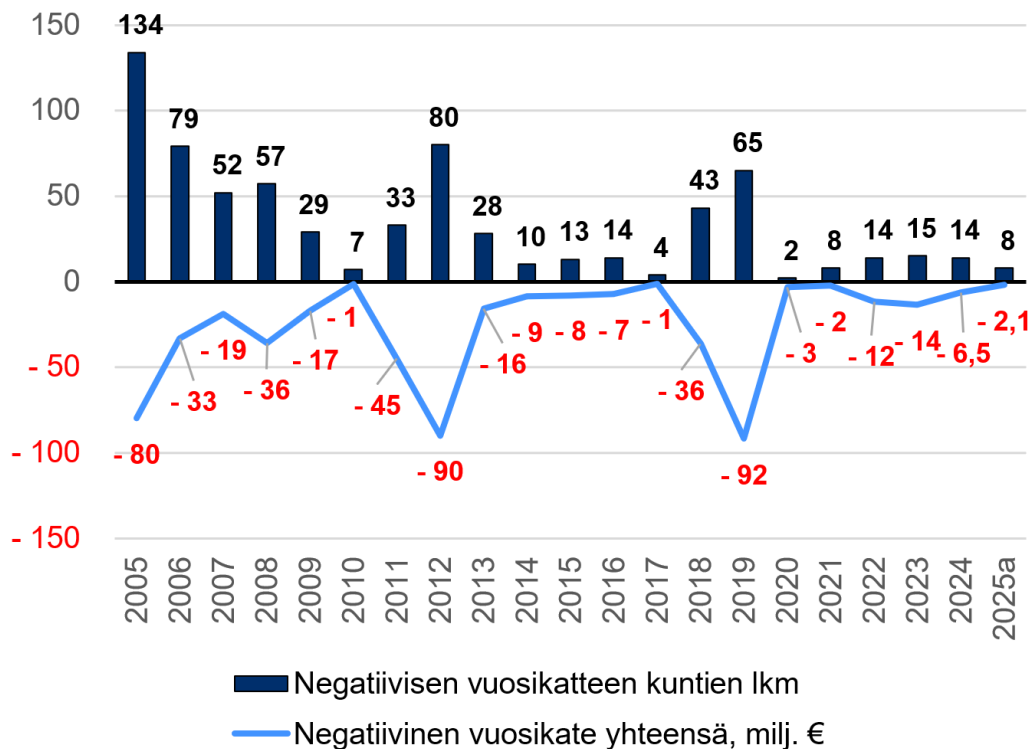
Kuvio 2. Tilikauden tulos kuntakoon mukaan 2024 – 2025a, euroa/asukas.

Taloustilanteen heikkenemisestä huolimatta negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä laski kahdeksaan kuntaan, kun edellisvuonna määrä oli 14. Yhteenlaskettu negatiivinen vuosikate oli vain 2,1 milj. euroa, kun edellisvuonna määrä oli 6,5 milj. euroa. Negatiivisen vuosikatteen kunnat olivat kaikki alle 10 000 asukkaan kuntia.

Sen sijaan negatiivisen tilikauden tuloksen kuntien määrä kasvoi 110:een edellisvuoden 84:stä. Kuntien yhteenlaskettu negatiivinen tulos kasvoi edellisvuoden 175 milj. eurosta noin 303 milj. euroon. Negatiivisia tuloksia oli kaikissa kuntakoryhmissä, ja mukana oli myös seitsemän kuntaa yhdeksästä yli 100 000 asukkaan kunnista. Vain Helsingin ja Espoon kaupungit ylsivät positiivisiin tuloksiin. Porin kaupungin energiayhtiön osakkeiden huomattava luovutusvoitto vaikutti siihen, että 40 000–100 000 asukkaan kuntaryhmän yhteenlaskettu tulos oli kuntakoryhmistä selvästi vahvin. Kuntia, joilla on taseessa kertynyttä alijäämää, oli 15, ja niiden yhteenlaskettu alijäämä oli 36 milj. euroa.

Kuvio 3. Negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä ja yhteenlaskettu negatiivisen vuosikatteen määrä 2005 – 2025a, milj. euroa.

Lainamäärä väheni alle 10 000 asukkaan kunnissa ja kasvoi kaikissa muissa kuntakokoryhmissä. Kasvu oli suurinta 100 000–300 000 asukkaan kunnissa (427 euroa/asukas), kun taas vähennys oli suurinta edellisvuoden tapaan pienissä alle 2 000 asukkaan kunnissa (-340 euroa/asukas). Suurin lainamäärä oli 10 000–20 000 asukkaan kunnissa (4 431 euroa/asukas), mutta erot kuntakokoryhmien välillä ovat pienehköjä. Yksittäisten kuntien lainamäärissä oli kuitenkin suurta vaihtelua, muutamassa kunnassa lainaa ei ollut, kun taas eniten lainaa oli Lestijärvellä (noin 13 900 euroa asukasta kohden). Koko maan keskiarvo oli 3 599 euroa asukasta kohden. Lainojen tarkastelussa on kuitenkin oleellista huomioida emokunnan lisäksi kuntakonsernin lainat sekä vuokravastuut, joista saadaan tiedot myöhemmin keväällä.

Kuntalain mukainen alijäämän kattamisvelvollisuuteen liittyvä arviointimenettelyn kriteeri täyttyy vain yhdellä kunnalla, Kyyjärvellä, jonka olisi tullut kattaa vuodesta 2019 saakka yhtäjaksoinen kertynyt alijäämä vuoden 2024 loppuun mennessä. Kyyjärvellä on edelleen kertynyttä alijäämää vuonna 2025, mutta sen määrä on vähentynyt edellisvuodesta yli 500 eurolla per asukas. Kyyjärvi on ollut aiemmin arviointimenettelyssä, joten uutta arviointimenettelyä ei tul-
tane käynnistämään tämän perusteella.

Kuntakonserneista ei laadita tilinpäätösarvioita, mutta esimerkiksi laskemalla yhteen kuntien vuoden 2025 tilinpäätösarvioiden tilikauden yli- tai alijäämät kuntakonsernien taseen kertyneisiin yli- tai alijäämiin vuodelta 2024, on mahdollista arvioida muiden arviointimenettelyn kriteerien täyttymistä. Konsernitaaseen kertyneen alijäämän arviointimenettelyn kriteerin raja-arvot ovat seuraavat: viimeisimmässä tilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltävässä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa asukasta kohden. Näin arvioituna uusia arviointimenettelyn kriteerit täyttäviä kuntia olisivat Pukkilan kunta ja Pyhäjärven kaupunki. Lisäksi jo aiemmin arviointimenettelyssä olleista kunnista kriteerit täyttävät Lestijärven ja Kyyjärven kunnat sekä Ähtärin kaupunki. Vuoden 2025 tilinpäätösarvioiden perusteella uusia mahdollisia arviointimenettelyyn päätyviä kuntia olisi siten kaksi. Lopullinen määrä varmistuu myöhemmin keväällä lopullisten tilinpäätösten valmistuttua.

Kuntayhtymien talouden keskeiset tunnusluvut pysyivät ennallaan

Vuonna 2025 toiminnassa oli 78 kuntayhtymää, joista 31 on koulutuskuntayhtymiä ja 18 maakuntien liittoja. Muista kuntayhtymistä suurimpia ovat Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL) ja Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä (HSY).

Kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate pysyi edellisvuosien tasolla hieman yli 300 milj. eurossa. Vuosikate oli positiivinen kaikissa kuntayhtymäryhmissä. Yhteenlaskettu vuosikate riitti nettoinvestointeihin, mutta ei kasvaneisiin poistoihin. Toiminnan ja investointien rahavirta heikentyi edelleen, mutta pysyi kuitenkin vielä positiivisena.

Kuntayhtymien tilikauden tulos kääntyi edellisvuoden lievästi positiivisesta noin 7 milj. euroa alijäämäiseksi. Kuntayhtymäryhmittäin tarkasteltuna tulos oli ylijäämäinen koulutuskuntayhtymissä ja maakuntien liitoissa. Euromääräisesti tarkasteluna Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän tulos, 18,5 milj. euroa, oli vahvin, kun taas heikoin tulos oli Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymällä -47,2 milj. euroa.

Taulukko 2. Kuntayhtymien talouden kehitys vuosina 2023 – 2025a, mrd. euroa.

Keskeiset erät	2022 TP	2023 TP	2024 TP	2025 TPA	Muutos 2024-2025 mrd. euroa	Muutos 2024-2025 prosenttia
Toimintatuotot	19,25	2,74	2,80	2,84	0,04	1,27
Toimintakulut - valm. om. käyt.	18,37	2,37	2,42	2,45	0,03	1,17
Toimintakate	0,88	0,37	0,38	0,39	0,01	1,37
Vuosikate	0,81	0,31	0,33	0,32	-0,01	-3,38
Poistot ja arvonalentumiset	0,72	0,29	0,29	0,33	0,04	14,89
Vuosikate - poistot	0,09	0,02	0,04	-0,02	-0,05	-148,75
Tilikauden tulos	0,11	0,02	0,04	-0,01	-0,04	-119,02
Nettoinvestoinnit	-1,55	-0,23	-0,28	-0,31	-0,03	9,07
Investointimenot, brutto	-1,69	-0,32	-0,30	-0,33	-0,03	11,49
Vuosikate - nettoinvestoinnit	-0,75	0,08	0,04	0,01	-0,04	-85,02
Toiminnan ja inv. rahavirta	-0,73	0,07	0,05	0,002	-0,05	-95,4
Lainakanta	7,17	2,23	2,23	2,19	-0,04	-1,75
Rahavarat	1,75	0,67	0,62	0,56	-0,07	-10,53
Taseen kertynyt ali-/ylijäämä	1,01	1,02	1,06	1,07	0,01	1,10

Negatiivisen vuosikatteen kuntayhtymiä oli yhdeksän vuonna 2025, kun vuonna 2024 niitä oli kymmenen. Negatiivisen vuosikatteen yhteenlaskettu määrä oli -32,4 milj. euroa, kun vuonna 2024 määrä oli -23,3 milj. euroa. Tili-kauden tulos oli negatiivinen 24 kuntayhtymällä, kun edellisvuonna vastaava määrä oli 20.

Kuntayhtymien yhteenlasketut nettoinvestoinnit kasvoivat hieman alle 10 prosentilla reiluun 300 milj. euroon. Sen sijaan kuntayhtymien yhteenlaskettu lainakanta väheni 2,19 mrd. euroon. Sekä toimintakulut että -tuotot kasvoivat maltillisesti. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän toimintakate vahvistui edelleen, kun taas Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän toimintakate heikkeni ja oli negatiivinen. Taseen kertyneen ylijäämän määrä pysyi noin miljardissa eurossa. Yhdelläkään kuntayhtymällä ei ollut taseessa kertynyttä alijäämää ja siten tarvetta käynnistää arviointimenettelyjä ei ole.

2 Hallituksen kuntataloutta koskevat linjaukset

Hallitusohjelman mukaan valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita. Hallituksen veropereusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille. Peruspalvelujen valtionosuuslain mukaan tehtävien ja velvoitteiden laajennuksiin sekä uusiin tehtäviin osoitetaan 100-prosenttinen valtionosuus. Valtion rahoitusvastuun täysimääräinen toteutuminen edellyttää myös sitä, että uusien tai laajentuvien tehtävien ja velvoitteiden vaikutukset kuntatalouteen arvioidaan realistisesti. Huomiota tulee kiinnittää myös tehtävä- ja velvoitemuutosten henkilöstövaikutuksiin, koska kunta-alan palkansaajien eläköityminen on voimakasta ja työvoimatilanne vaihtelee paljon niin toimialoittain kuin alueittainkin.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote- ja TE-uudistusten jälkeistä tilannetta. Kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistusta ei kuitenkaan viedä eteenpäin kuluvalle hallituskaudella. Hallituspuolueet eivät löytäneet kokonaisuudistuksesta sopua uudistuksen eduskuntakäsittelyn vaatimassa ajassa.

Hallitusohjelman mukaisesti käynnissä olevaa kiinteistöveron arvostamisuu- distusta jatketaan. Päämääränä on saattaa rakennusten ja maapohjien vero- tusarvot vastaamaan paremmin niiden todellisia käypiä arvoja.

Kuntien toimintaedellytysten vahvistamiseksi hallitus jatkaa normien keventä- misen ja tehtävien tarkastelun ohjelmaa, jonka tavoitteena on karsia kuntien toiminnan ja tehtävien mitoitusta ja toteutustapojen yksityiskohtaista säänte- lyä. Lisäksi hallitus päätti kevään 2026 kehysriihessään käynnistää selvityksen 50 norminpurkuesityksistä. Osa esityksistä koskee kuntien toimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta huolimatta kuntataloudessa vallit- see edelleen tulojen ja menojen välillä rakenteellinen epätasapaino. Kuntien tulisi pystyä sopeuttamaan sekä palveluverkkoaan että toimintaansa vastaa-

maan pienenevää palvelutarvetta ja rahoitusta. Kunnilla on tehtäväkentän supistuttua aiempaa vähemmän mahdollisuuksia menosopeutukseen, joten uhkana on sopeutuspaineen kohdistuminen aiempaa enemmän veroprosenttien korotuksiin.

Kuntien välinen eriytyminen näkyy entistä enemmän myös kuntakentän näkymien ja tulevaisuudenhaasteiden eriytymisenä. Lapsi- ja nuorisoiäluokkien pienenemisen myötä tarvittaneen entistä enemmän kuntien välistä yhteistyötä erityisesti koulutuspalvelujen järjestämisessä. Myös osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen edellyttää uusia palveluiden järjestämistapoja. Näiden kehityssuuntien ja heikkenevien talousnäkökymien myötä kunnissa korostuu investointien tarkan tarveharkinnan tärkeys.

Taulukko 3. Päätösperäisten toimien vaikutus kuntatalouteen kehyskauden aikana, milj. euroa.

	2027	2028	2029	2030
Vaikutus kuntien tuloihin	171	184	113	106
Vaikutus kuntien menoihin	132	44	-15	-21
Nettovaikutus kuntatalouteen	39	140	128	127

2.1 Kuntien valtionavut julkisen talouden suunnitelmassa

Kuntien valtionapuihin osoitetaan noin 5,8 mrd. euroa vuonna 2027. Laskennalliset valtionosuudet ovat noin 4,8 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset 0,6 mrd. euroa ja muut valtionavut 0,4 mrd. euroa. Kehyskauden lopussa vuonna 2030 valtionavut ovat noin 6,1 mrd. euroa, josta laskennallisten valtionosuuksien osuus on 5,0 mrd. euroa. Kevään 2026 julkisen talouden suunnitelman päätökset vähentävät nettomääräisesti valtionosuuksia.

Taulukko 4. Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut, milj. euroa.

Kehysvuodet vuoden 2027 hintatasossa	2025 TA+LTA:t	2026 TA	2027	2028	2029	2030
Laskennalliset valtionosuudet	4 677	4 866	4 841	5 029	5 005	5 015
VM	3 376	3 551	3 523	3 722	3 700	3 709
OKM	1 302	1 316	1 318	1 307	1 305	1 305
- josta kuntayhtymät	1 084	1 128	1 138	1 138	1 137	1 137
Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	541	534	615	666	721	771
Valtionavustukset:	524	477	376	448	348	308
OM	0	0	12	0	12	12
VM	11	11	21	111	51	11
OKM	218	163	199	197	197	197
MMM	4	9	9	9	9	9
LVM	30	31	31	31	31	31
TEM	206	220	69	76	24	24
STM	32	27	21	11	11	11
YM	22	17	14	13	13	13
Valtionavut yhteensä	5 742	5 877	5 831	6 143	6 074	6 094

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen osoitetaan 3,5 mrd. euroa vuonna 2027 ja 3,7 mrd. euroa vuonna 2030. Valtionosuuden taso vuonna 2027 nousee kevään 2025 julkisen talouden suunnitelmasta noin 46 milj. euroa. Peruspalvelujen valtionosuutta vähentää perustoimeentulotuen kuntien rahoitusosuuden kasvu noin 121 milj. eurolla. Toisaalta vuoden 2026 valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen muuttuminen lisää valtionosuutta noin 59 milj. euroa.

Peruspalvelujen valtionosuuden mitoituksessa on huomioitu kotoutumiskoulutuksen kokonaisuudistus, joka lisää valtionosuutta 33,2 milj. euroa siirtoina opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonaloilta. Kotoutumistukena maksettavan yleistuen uudistus lisää kuntien velvoitteita kotoutumispalveluiden takuujajan myötä, minkä vuoksi valtionosuutta lisätään noin 10-13 milj. euroa kehyskaudella.

Erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä edistävä uusi työvoimapalvelu lisää kuntien peruspalvelujen valtionosuutta 12,8 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.

Lisäksi kotihoidon tuen ns. Norjan mallin vaikutuksia on tarkennettu. Siitä aiheutuvien kustannusten ja niiden kompensoinnin tarkennettu taso on 0,5 milj. euroa vuonna 2027, 2,3 milj. euroa vuonna 2028, 4,5 milj. euroa vuonna 2029 ja 5,3 milj. euroa vuonna 2030.

Vuoden 2027 valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen suuruudeksi arvioidaan tässä vaiheessa noin 22 milj. euroa. Arvio tarkentuu kesällä vuoden 2027 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä. Vuoden 2027 indeksikorotus (3,5 %) on 116,3 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava vähennys, joka alentaa valtionosuutta vuoden 2027 tasossa 33,2 milj. euroa. Nimellisesti indeksivähennys alentaa valtionosuutta noin 111 milj. euroa kehyskauden lopulla. Lisäksi vuodelle 2027 indeksikorotukseen tehtävä vähennys korotetaan 2,8 prosenttiyksikköön, mikä vähentää valtionosuutta vielä 60 milj. euroa.

Vuonna 2030 peruspalvelujen valtionosuus nousee 39 milj. euroa 1.1.2030 voimaantulevan varhaiskasvatuksen kelpoisuusvaatimusten tiukentumisen vuoksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet kunnille ovat noin 1,3 mrd. euroa koko kehyskauden. Vuoden 2027 valtionosuuden indeksikorotus (3,5 %) lisää kuntien ja kuntayhtymien valtionosuuksia arviolta 33,3 milj. euroa. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen vuoden 2027 indeksikorotuksesta (2,4 %) kohdistuu kunnille ja kuntayhtymille arviolta 17,5 milj. euroa. Valmistavan opetuksen menoihin kohdentuu oppilasmäärän aiemman kasvun vuoksi 13 milj. euron lisäys vuonna 2027.

2.2 Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen

Taulukossa käsitellään lakimuutoksista aiheutuvia vaikutuksia kuntien verotuloihin kehyskaudella. Hallitusohjelman mukaisesti veroperustemuutosten aiheuttamat vaikutukset kuntien verotuottoon kompensoidaan nettomääräisesti kunnille.

Taulukko 5. Keskeisten veroperustemuutosten vaikutus kuntien verotuottoon vuositasolla, milj. euroa.

Veroperustemuutos	2027	2028	2029	2030
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus*	-57,0	-60,0	-53,0	-53,0
Työtulovähennyksen kasvattaminen*	-26,0			
Vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuen poisto*	2,5		-1,5	
Lahjoitusvähennyksen laajentaminen*	-2,0			
Virikesetelin verovapaan arvon korottaminen	-0,5			
Yrittäjävähennyksen korottaminen	-2			
Aikaisemmin päätettyjen muutosten vaikutukset kunnallisveron tuottoon kehyskaudella*	2,0	15,5	-0,5	3,0
Kaivosmineraaliveron korotus	9,0			
Yhteisöverokannan alentaminen kahdella prosenttiyksiköllä*	-190,0			

Veroperustemuutos	2027	2028	2029	2030
Ilmastoneutraaliin talouteen tähtääville investoinneille vuonna 2025 myönnettävä verohyvitys*		-18,0		
Ilmastoneutraaliin talouteen tähtääville investoinneille vuodesta 2026 alkaen myönnettävä verohyvitys*			-33,0	
Rahapeliuudistukseen liittyvät verolainsäädännön muutokset*	-10,0			
Korkovähennysrajoituksen infrastruktuurihankepoikkeus*	-5,0			

* Kunnallis- ja yhteisöveron veroperusteisiin tehtävät muutokset kompensoidaan kunnille tavoitteena säilyttää kuntien rahoitusasema mahdollisimman ennallaan.

3 Valtion kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet hallinnonaloittain

3.1 Valtiovarainministeriön hallinnonala

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus vuosina 2027–2030

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2027 noin 3,5 mrd. euroa. Valtionosuus vuodelle 2027 on noin 45 milj. euroa suurempi, kuin kevään 2025 valtiontalouden kehyspäätyksessä. Suhteessa vuoden 2026 talousarvioon kunnan peruspalvelujen valtionosuus pienenee noin 28 milj. eurolla.

Valtionosuuden tasoon vuonna 2027 vaikuttavat erityisesti perustoimeentulotukimenojen kasvu vuonna 2025. Kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta vähennetään peruspalveluiden valtionosuudesta kahden vuoden viiveellä. Kuntien osuus perustoimentulotukimenoista oli vuonna 2025 noin 120 milj. euroa suurempi kuin edellisvuonna, mikä vähentää valtionosuuksia vastaavasti. Kasvu johtuu muun muassa perustoimeentulotukeen kohdistuneista lakimuutoksista ja heikosta suhdannetilanteesta.

Vuoden 2027 indeksikorotus (3,5 %) nostaa valtionosuuden tasoa noin 116 milj. eurolla. Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään kuitenkin yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuosina 2024–2027. Hallituksen kehysriihessä tekemän linjauksen mukaisesti indeksikorotukseen kohdistuvaa vähennystä kasvatetaan vuodelle 2027 noin 60 milj. eurolla. Indeksikorotukseen kohdistuva vähennys vastaa 2,8 prosenttiyksikköä, eli yhteensä 93,5 milj. euroa. Vähennys on asukasta kohden kaikille kunnille yhtä suuri.

Uusina toimenpiteinä on valtionosuudessa huomioitu hallitusohjelman mukainen kotoutumispalveluiden uudistus. Uudistuksen tavoitteena on tehostaa kotoutumisjärjestelmää ja koota kotoutumispalveluiden rahoitus yhteen kansaan kuntien peruspalveluiden valtionosuusmomentille vuoden 2027 alusta alkaen. Uudistuksen myötä kuntien valtionosuuteen siirrettäisiin kotoutumislain

2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettuihin henkilöihin kohdennettu kotoutumiskoulutuksen rahoitus 24,8 milj. euroa minkä lisäksi momentille siirrettäisiin pysyvästi 300 000 euroa aiemmin valtioavustuksena kohdennettua määrärahaa ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen järjestämiseen. Luku- ja kirjoitustaitokoulutus olisi myös jatkossa kunnan työvoimaviranomaisen järjestämisvastuulla. Uuden tehtävän hoitamiseen siirrettäisiin vapaan sivistystyön momentilta 29.10.31 kotoutumiskoulutukseen suunnatuista määrärahoista 3,1 milj. euroa peruspalvelujen valtionosuuteen. Uudistuksen yhteydessä luovuttaisiin monialaista yhteistyötä koskevasta kuntien lakisääteisestä tehtävästä. Tämä vähentäisi momentin määrärahaa pysyvästi 2 milj. eurolla.

Valtionosuudessa on lisäksi huomioitu kotoutumistuen voimaantulosta aiheutuvat lisäkustannukset. Työvoimaviranomaisen tulee järjestää kotoutuja-asiakkaalle kielitaitoa edistävä palvelu takuuajan puitteissa, mistä arvioidaan aiheutuvan lisäkustannuksia kunnille 9,88 milj. euroa vuonna 2027. Kehyskauden lopussa kustannuksen arvioidaan olevan noin 12,9 milj. euroa.

Hallitus päätti vuosien 2026–2029 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä kotihoidon tuen Norjan mallin käyttöönotosta. Muutoksen arvioidaan kasvattavan varhaiskasvatuksen kysyntää, mikä korvataan kunnille kunnan peruspalvelujen valtionosuuden kautta. Jatkovalmistelun aikana uudistuksen voimaantulo on siirtynyt 1.1.2027 ja esityksen sisältö on muuttunut siten, että valtionosuutta lisätään 0,5 milj. euroa vuonna 2027, 2,3 milj. euroa vuonna 2028, 4,5 milj. euroa vuonna 2029 ja 5,3 milj. euroa vuonna 2030.

Työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien sosiaalipalvelujen uudistamisen yhteydessä säädetään kunnille uusi työvoimapalvelu vuodesta 2027 alkaen, minkä myötä kunnille mahdollistettaisiin kolmannen sektorin tuottaman toiminnan tukeminen. Toimenpiteellä edistettäisiin erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä. Uudistuksen myötä kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen lisättäisiin 12,8 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.

Vuonna 2030 peruspalvelujen valtionosuus nousee 39 milj. euroa 1.1.2030 voimaantulevan varhaiskasvatuksen kelpoisuusvaatimusten tiukentumisen vuoksi.

Valtionosuutta kasvattavat kehyskaudella myös vuoden 2026 talousarviossa päätetyt muutokset. Näistä merkittävimpiä ovat vuoden 2026 valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen muuttuminen (noin 59 milj. euroa) sekä kotikuntaa vailla olevien kotikuntakorvausten muutos (noin 5 milj. euroa). Valtionosuuden mitoituksessa on otettu huomioon arvio valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Arvion perusteella tarkistus lisäisi valtionosuutta noin 22 milj. eurolla vuonna 2027. Arvio tarkentuu kuntien tilinpäätöstietojen valmistumisen myötä kesällä 2026. Tarkentuneet tiedot huomioidaan valtion vuoden 2027 talousarvion valmistelussa.

Osana vuosien 2026–2029 julkisen talouden suunnitelman kasvutoimien rahoitusta kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin tehtiin noin 2 prosentin eli 75 milj. euron vähennys. Tämä toteutettiin vähentämällä vuonna 2026 kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta prosenttiperusteisesti. Vähennystä ei ole tehty niiden kuntien valtionosuuteen, joiden valtionosuus on negatiivinen. Vuonna 2027 vähennyksen kohdentamistapaa jatketaan nykymallin mukaan ja vähennys säädetään pysyväksi. Kehyskauden lopussa vuonna 2030 peruspalvelujen valtionosuudet ovat noin 3,7 mrd. euroa (vuoden 2027 hintatassossa). Vuodesta 2028 lähtien valtionosuuden tasoa nostaa edellisiin vuosiin verrattuna erityisesti sote-uudistuksen kustannusneutraaliin toteutukseen liittyvien määräaikaisten valtionosuusvähennysten päättyminen. Näitä ovat vuodelle 2024 myönnetty 192 milj. euron lisäys, joka peritään takaisin vuosina 2025–2027 sekä vuodelle 2023 takautuvasti tehty sote-siirtolaskelman tarkistus -501 milj. euroa, joka vähentää valtionosuuksia niin ikään vuosina 2025–2027. Määräaikaisten vähennysten poistuessa vuonna 2028 valtionosuus kasvaa noin 230 milj. eurolla.

Verotulomenetysten korvaukset

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus korvataan kunnille. Vuodesta 2020 lähtien korvaukset on maksettu kunnille peruspalvelujen valtionosuuden yhteydessä, mutta erilliseltä valtiontalousarvion momentilta.

Vuonna 2027 verotulomenetysten korvaukset arvioidaan olevan yhteensä 614,5 milj. euroa. Edellisestä valtiontalouden kehyspäätöksestä korvausten määrä alenee vuonna 2027 noin 16 milj. eurolla. Vuoden 2026 varsinaiseen

talousarvioon verrattuna korvausten määrä nousee noin 87,5 milj. eurolla. Kehyskauden loppua kohden korvausten taso nousee siten, että vuonna 2030 verotulomenetysten korvaukset olisivat 771 milj. euroa.

Kiinteistöverouudistus

Hallitusohjelman mukaisesti käynnissä olevaa kiinteistöveron arvostamis uudistusta jatketaan. Hallituksen puoliväliriihen 2025 kirjauksen mukaan hallitus toteuttaa arvostamis uudistuksen siten, että uudistus on kohtuullinen kiinteistöjen omistajille. Kirjaukseen kuuluu merkintä uudistuksen portaittaisesta käytönotosta ja maksettavan kiinteistöveron määrän rajoituksista.

Kiinteistöverouudistuksessa päämääränä on saattaa rakennusten ja maapohjien verotusarvot vastaamaan paremmin niiden todellisia käypiä arvoja. Valtiovarainministeriössä vireillä olevan uudistuksen peruslähtökohtia on se, että tämänhetkiset verotusarvot perustuvat pitkälti vanhentuneisiin verotusarvon määräytymisperusteisiin, eivätkä ne kuvaa riittävän hyvin rakennusten ja maa-alueiden hintaeroja.

Lisäksi uudistuksen tavoitteena on aikaisempaa selkeämpi ja läpinäkyvämpi arvostamisjärjestelmä, joka on myös mahdollista pitää aiempaa tehokkaammin ajantasaisena.

Tarkoituksena ei ole vaikuttaa kiinteistöverotuksen tasoon. Tämän takia veroprosenttien vaihteluvälejä tarkistettaisiin uudistuksen yhteydessä niin, että kunnat voisivat asettaa kiinteistöveroprosenttinsa siten, että verokertymä pysy aiempien vuosien tasolla.

Matkailijavero

Hallitus päätti kehysriihessä 2026 jatkaa uuden alueellisen matkailijaveron lainvalmistelua. Veron käyttöönotosta päättäisi kunta itse ja verotulo ohjautuisi kunnalle. Kunnat voisivat ottaa veron käyttöön vuoden 2028 alusta.

Kuntien normien keventämisen ja tehtävien tarkastelun ohjelma

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien toimintaedellytyksiä vahvistetaan purkamalla normeja kuntien nykyisestä tehtäväkentästä. Kuntien normien keventämisen yhteensä 468 ehdotuksesta 134 on etenemässä osittain tai kokonaan. Lisäksi eri lainsäädäntö- ja kehittämishankkeissa on yhä arvioitavana 64 ehdotusta. Yhteensä 188 ehdotuksen osalta on linjattu, että niitä ei edistetä tällä hallituskaudella. Ehdotuksista on tunnistettavissa myös 82 ehdotusta, joiden toteuttamista ei lainsäädäntö estä nykyisinkään.

Normien purkamisella saavutettavaa kuntatalouden kokonaisvaikutusta on erittäin vaikea arvioida, koska valtaosa ehdotuksista on luonteeltaan teknisiä ja palvelee ensisijaisesti kuntien oman toiminnan sujuvoittamista. Norminpurkuun liittyen kunnan peruspalveluiden valtionosuusmomentilta on kuitenkin vähennetty yhteensä 21,8 milj. euroa.

Kuntien normien keventämistä ja tehtävien tarkastelun ohjelmaa jatketaan ja ehdotusten etenemistä seurataan. Ohjelman painopistettä on siirretty loppuhallituskaudeksi koskemaan laajemmin kuntien tehtäviä ja niiden eriytymistä.

3.2 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuuksien kunnille arvioidaan kehyskaudella olevan noin 1,3 mrd. euroa. Hallinnonalan valtionavustuksista kunnille kohdistuu arviolta keskimäärin 198 milj. euroa vuosittain.

Esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Hallitusohjelman mukaisesti kotoutumiskoulutuksen rahoitus kootaan pääasiassa yhteen kanavaan. Vuodesta 2027 alkaen kotoutumiskoulutuksen järjestäminen vapaassa sivistystyössä päättyy ja siirtyy kuntien vastuulle. Uudistuksen myötä vapaassa sivistystyössä järjestettyyn kotoutumiskoulutukseen ei enää varata määrärahoja lukuun ottamatta valtionavustuksin rahoitettavaa maahanmuuttajanaisten koulutusta ja viittomakielistä koulutusta. Määrärahaa siirretään kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen 3,1 milj. euroa luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen järjestämiseen.

Vuonna 2027 toteutetaan kokonaiskoulupäiväkokeilu, jossa oppilaat voivat osallistua koulupäivän yhteydessä harrastustoimintaan. Kokeiluun on varattu kertaluontoisesti 2 milj. euroa. Rahoitus kohdistuu arviolta pääasiassa kokonaan kuntiin.

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Toisen asteen opiskelijoiden oikeutta oppimisen tukeen ja erityisopetukseen vahvistavia ja tuen jatkuvuutta turvaavia toimia jatketaan hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Tavoitteena on, että jokainen opiskelija saa oikea-aikaisesti tarvitsemansa oppimisen tuen edetäkseen toisen asteen opinnoissa tavoitteidensa mukaisesti.

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilulla ja uudistetuilla rahoitusperusteilla vuodesta 2026 lukien luodaan koulutuksen järjestäjille kannusteet ja ohjausmekanismit, joilla koulutustarjonta suuntautuu nykyistä paremmin työelämän ja väestön osaamistarpeiden mukaisesti. Uudistuksilla tuetaan samalla myös laadukkaan opetuksen ja ohjauksen järjestämistä.

Englanninkielisen lukio-opetuksen tarjontaa vahvistetaan ja englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen mahdollistetaan syksystä 2028 lukien. Tavoitteena on vahvistaa heikosti suomen tai ruotsin kieltä taitavien nuorten sivistyksellisiä oikeuksia. Yhden taito- ja taideaineen kokeen suorittaminen mahdollistetaan osana ylioppilastutkintoa ja yhden pakollisen ylioppilaskokeen korvaaminen taito- ja taideaineen kokeella syksystä 2029 lukien. Muutokset koskevat ensimmäistä kertaa syksyllä 2027 aloittavia opiskelijoita.

EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolelta opiskelijan oleskeluluvalla saapuville toisen asteen koulutuksen opiskelijoille otetaan käyttöön lukuvuosimaksut 1.8.2026 alkaen. Lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden koulutusta ei rahoiteta valtionosuusrahoituksella, minkä vuoksi koulutuksen järjestäjille myönnettävä rahoitus vähenee aiemmin päätetyn mukaisesti toisella asteella 12 milj. euroa vuonna 2026 ja 18 milj. euroa vuodesta 2027 lukien, mistä ammatillisen koulutuksen osuus on 10 milj. euroa vuonna 2026 ja 15 milj. euroa vuodesta 2027 lukien ja lukiokoulutuksen 2 milj. euroa vuonna 2026 ja 3 milj. euroa vuodesta 2027 lukien. Ammatillisen koulutuksen vähennyksestä noin 10,5 milj. euroa ja lukiokoulutuksen vähennyksestä noin 2,7 milj. euroa arvioidaan kohdistuvan kuntapohjaisille koulutuksen järjestäjille vuodesta 2027 lukien.

Liikuntatoimi ja nuorisotyö

Lasten ja nuorten harrastustoiminnan (Harrastamisen Suomen malli) rahoituksen pysyväksi määrärahatasoksi vakiinnutettiin vuodesta 2025 lukien korotettu taso 19,4 milj. euroa. Mallin rahoitus jaetaan valtionavustuksina kunnille, jotka vastaavat mallin toteutuksesta oman kuntansa lasten ja nuorten toiveiden mukaan.

Vuoden 2026 talousarvioon ja vastaavasti kehysvuosille sisältyy valtiontalouden sopeutustoimia 2,4 milj. euroa kohdentuen liikuntapaikkarakentamiseen. Sopeutuksesta yli puolet arvioidaan kohdistuvan kuntiin.

Liikuntatoimen ja nuorisotyön rahoitusta vähennetään uudelleenkohdennuksen vuoksi lisäksi 1 milj. euroa vuonna 2027, 4,9 milj. euroa vuonna 2028, 3 milj. euroa vuonna 2029 ja 0,3 milj. euroa vuonna 2030. Mahdolliset vaikutukset kuntiin tarkentuvat jatkovalmistelun myötä.

Poikkihallinnolliseen Suomi liikkeelle -ohjelmaan on kehyskaudella varattu vuosittain 20 milj. euroa, josta kuntiin on keskimäärin kohdentunut vuositasolla lähes puolet.

3.3 Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Julkisen henkilöliikenteen ostot

Valtio tukee vuosittain suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennettä. Vuosina 2027–2030 suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukeen osoitetaan vuosittain 9,8 milj. euroa ja keskisuurten kaupunkiseutujen tukeen 8,1 milj. euroa. Valtio avustaa kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Suurten kaupunkiseutujen (Helsingin seudun liikennekuntayhtymä sekä Tampereen, Turun ja Oulun kaupungit) osalta valtionavustuksen edellytyksenä on, että avustus kytketään maankäyttöä, asumista ja liikennettä (MAL) koskevassa sopimuksessa sovittuihin liikenteen palvelujen kehittämistoimiin.

Keskisuurten kaupunkiseutujen liikennepalveluille voidaan myöntää valtionavustusta Jyväskylän, Kuopion ja Lahden MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta ja muille keskisuurille (Hämeenlinnan, Joensuun ja Porin kaupunkiseudut sekä Kotkan, Kouvolan, Lappeenrannan ja Vaasan kaupungit) edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen liikenteen palvelujen kehittämisestä.

MAL-sopimukset ja liikenteen infra-avustukset

Valtion sekä Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Lahden, Jyväskylän ja Kuopion kaupunkiseutujen välisissä maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksissa 2024–2035 on sovittu monista toimenpiteistä, joilla edistetään kestävää ja vähäpäästöistä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää sekä niihin liittyviä infrastruktuuri-investointeja.

MAL-sopimuksissa valtio sitoutuu kaupunkiseutujen saavutettavuutta ja kestävää liikkumista edistäviin hankkeisiin yli 570 milj. euron rahoituksella. Näitä ovat muun muassa kaupunkiseutujen raide- ja kaupunkiraitiotiehankkeet, joilla tuetaan kaupunkiseutujen elinvoimaa ja luodaan edellytyksiä kasvulle. Valtio avustaa kehyskaudella 2027–2030 Länsi-Helsingin raitioteiden suunnittelua (ml. Vihdintien pikaraitiotie), Viikki-Malmi pikaraitiotietä, Vantaan ratikkaa, Tampereen seudun raitioiteita, Turun ratikkaa, Kupittaa kansihanketta sekä Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjausta yhteensä 194,8 milj. eurolla, josta 103,3 milj. euroa kohdistuu vuodelle 2027, 53,4 milj. euroa vuodelle 2028, 29,6,0 milj. euroa vuodelle 2029 ja 8,5 milj. euroa vuodelle 2030.

Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantaminen

Valtio ja kunnat parantavat jalankulun ja pyöräliikenteen olosuhteita katuverkolla. Valtio voi myöntää avustusta kunnille kävelyn ja pyöräilyn olosuhteista parantaviin toimenpiteisiin. Kunnan tulee osallistua hankkeen kustannuksiin vähintään yhtä suurella panostuksella. Valtio voi myöntää kunnille myös avustuksia sellaisiin infrahankkeisiin, joilla parannetaan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja edistetään sen kulkutapaosuuden lisäämistä. Tällainen hanke voi olla esimerkiksi liityntäpysäköintialueen rakentaminen. Kävelyn ja pyöräilyn avustuksiin osoitetaan vuosina 2027–2030 yhteensä 8,6 milj. euroa.

3.4 Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Työvoimapalvelut

Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee kuntouttavan työtoiminnan uudistamista siten, että osana sosiaalipalveluiden uudistamista erillislaki kuntouttavasta työtoiminnasta kumottaisiin ja sosiaalihuoltolaissa säädettäisiin uudesta sosiaalipalvelusta, mistä johtuen työvoimapalveluiden tarpeen arvioidaan kasvavan. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee ensisijaisesti kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneelle ja jatkossa työvoimapalveluihin ohjautuvalle kohderyhmälle suunnattuna palveluna työvoimaviranomaisen yhdistyksille ja säätiöille myöntämää avustusta. Avustuksen voisi myöntää pitkään työttömänä olleille tai muuten heikossa työmarkkina-asemassa oleville kohdennettavan toiminnan järjestämiseen. Avustuksen myöntäminen olisi kunnille uusi tehtävä, jonka kustannuksiksi arvioidaan noin 13 milj. euroa vuodessa. Lisäys on huomioitu kunnan peruspalvelujen valtionosuutta lisäävänä muutoksena vuodesta 2027 alkaen.

Hallituksen on tarkoitus antaa kesällä 2026 eduskunnalle esitys, jossa ehdotettavilla muutoksilla mahdollistettaisiin kunta- ja kuntayhtymäpohjaisille työvoimaviranomaisille oikeus saada ja käsitellä nykyistä laajemmin asiakkaiden välttämättömiä tulotietojärjestelmään tallennettuja tietoja työvoimapalvelujen ja niihin liittyvien tehtävien toimeenpanemiseksi ja vaikuttavamman työllisyyden edistämiseksi. Muutos olisi mahdollistava, eikä velvoittaisi työvoimaviranomaisia hyödyntämään tietoja.

Yli 25-vuotiaille pitkäaikaistyöttömille kohdennettavan ns. osaamissetelin käyttöönottoon varataan 20 milj. euroa. Osaamisseteliä voisi käyttää enintään kuusi kuukautta kestäviin maksullisiin ammatillisia valmiuksia tai yritystoiminnan edellytyksiä parantaviin opintoihin tai yksityisiin uraohjaus- ja valmennuspalveluihin. Rahoitus on tarkoitus ohjata työvoimaviranomaisille valtionavustuksena, jonka myöntämisen ja käytön ehdoista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tavoitteena on, että kunnat voisivat käynnistää avustuksella rahoitettavaa toimintaa loppuvuodesta 2026.

Nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi vuosina 2026–2027 kohdistetaan korkean nuorisotyöttömyyden kaupunkeihin sekä kuuden suurimman kaupungin naapurustoihin ja kaupunginosiin pilottihanke, jonka tavoitteena on ehkäistä

nuorten pitkäaikaistyöttömyyttä ja parantaa erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien, työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien 18–29-vuotiaiden nuorten kiinnittymistä työhön, koulutukseen ja hyvinvointia tukeviin palveluihin. Tähän varataan 15 milj. euroa, joka kohdennetaan pilottiin osallistuville kunnille valtionavustuksena. Avustuksen myöntämisen ja käytön ehdoista säädetäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Edellä kuvattujen uusien toimien lisäksi hallitus on varannut 20 milj. euroa lisärahoitusta niin kutsuttuun nuorten työllistämisseteliin, jolla viitataan valtionavustuksesta työvoimaviranomaiselle työttömien nuorten työllistämiseen vuosina 2026 ja 2027 annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1332/2025) tarkoitetulla avustuksella rahoitettuun työllistämiseen. Tarkoitukseen on aiemmin myönnetty 30 milj. euron määräraha.

Kotoutuminen

Valtio korvaa kotoutumislain mukaisesti kunnalle pakolaisten ja tilapäistä suojelua saavien vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan. Vuonna 2026 korvauksia arvioidaan maksettavan kunnille yhteensä noin 185,4 milj. euroa ja vuonna 2027 noin 67,7 milj. euroa. Vuonna 2026 arvioidaan laskennallisen korvauksen piirissä olevan noin 45 000 henkilöä ja vuonna 2027 noin 24 500 henkilöä. Pakolaiskiintiö on vuosina 2027–2030 hallitusohjelman mukaisesti 500 henkilöä/vuosi.

Syksyn 2025 budjettiriihessä hallitus päätti kunnille ja hyvinvointialueille kotoutumisen edistämisestä maksettavien laskennallisten korvausten määrärahojen vähentämisestä 30 milj. eurolla vuoden 2027 tasossa. Lisäksi pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan kotoutumispalveluiden uudistus, jossa järjestelmää tehostetaan ja rahoitus kootaan yhteen kanavaan. Uudistukseen on kohdistettu hallitusohjelmassa 15 milj. euron valtiontalouden säästö, joka toteutetaan osittain leikkaamalla kunnille ja hyvinvointialueille maksettavan laskennallisen korvauksen tasoa. Nämä päätökset laskevat laskennallista korvausta kuntien osalta arviolta 32,3 milj. euroa vuonna 2027, 15,3 milj. euroa vuonna 2028, 11,2 milj. euroa vuonna 2029 ja 11,7 milj. euroa vuonna 2030.

Hankintalain uudistus

Hallitus on antanut esityksen hankintalain uudistamiseksi (HE 2/2026 vp) pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti. Uudistuksen tavoitteena on lisätä julkisten hankintojen tehokkuutta ja saavuttaa kustannussäästöjä vahvistamalla kilpailua ja kehittämällä hankintojen johtamista.

Keskeinen uudistus koskee sidosyksiköiden omistusta. Tavoitteena on avata erityisesti tukipalvelujen hankintoja laajemmalle kilpailulle. Muutoksella edistetään pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia ja pyritään vahvistamaan alueellista elinvoimaa. Ehdotettu kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimus on esityksen taloudellisesti merkittävin yksittäinen muutos.

Esityksen vaikutukset kuntatalouteen ovat moninaisia. Hankintojen valmistelua koskevat muutokset velvoittaisivat markkinakartoitukseen yli 10 milj. euron hankinnoissa sekä uudelleenkilpailuttamiseen tilanteissa, joissa avoimessa menettelyssä saadaan vain yksi tarjous. Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan näillä toimilla voidaan saavuttaa 12–65 milj. euron vuotuiset säästöt, mutta samalla hankintayksiköiden hallinnollinen työ ja kustannukset kasvavat.

Sidosyksiköihin liittyvien muutosten kertaluonteiset kustannukset on arvioitu noin 410 milj. euroksi. Kilpailun lisääntymisestä saatavat säästöt olisivat 37–74 milj. euroa vuodessa kahden vuoden siirtymäajan jälkeen. Vaikutukset vaihtelevat merkittävästi kuntien koon, sijainnin ja palvelurakenteen mukaan. Suurille kaupungeille muutos on pääasiassa hallinnollinen, kun taas pienille ja keskisuurille kunnille se voi olla haastavampi.

Esityksen mukaan kustannusten arvioidaan tasaantuvan pitkällä aikavälillä markkinoiden ja hankintaosaamisen kehittyessä. Negatiivisia vaikutuksia voidaan lieventää yhteishankinnoilla, yhteishankintayksiköiden kilpailuttamilla sopimuksilla, dynaamisilla hankintajärjestelmillä sekä ohjeistusta ja malleja kehittämällä. Kustannusvaikutuksia pyritään lieventämään myös riittävällä siirtymäajalla, joka toteutetaan siten, että sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskeva vaatimus tulee voimaan vaiheittain. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2026.

3.5 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Kotihoidon tuen Norjan malli

Kevään 2025 kehysriihessä hallitus päätti toteuttaa kotihoidon tuen Norjan mallin käyttöönoton siten, että oikeus kotihoidon tukeen alkaa kolmen vuoden asumisajan jälkeen. Kirjauksen perusteella valmisteltiin malli, jossa asumisaikavaatimus koskisi molempia vanhempia. Malli oli lausuntokierroksella vuoden 2025 lopussa ja esityksen oli tarkoitus tulla voimaan 1.7.2026.

Esitystä on muokattu ensimmäisen lausuntokierroksen jälkeen ja asumisaikavaatimus koskisi nyt vain lapsen pääasiallista hoitajaa eikä molempia vanhempia. Hallituksen esitys oli uudella lausuntokierroksella talvella 2026 ja voimaantulo on siirretty 1.1.2027.

Esityksellä tavoitellaan hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nykyistä nopeampaa kotoutumista sekä lasten yhteiskuntaan integroitumista ja kotimaisen kielen oppimista. Tavoitteena on, että vähemmän kuin kolme vuotta Suomessa asuneet pienten lasten vanhemmat valitsisivat lapsen hoitomuodoksi nykyistä useammin varhaiskasvatukseen osallistumisen, ja että vanhemmat ohjautuisivat nykyistä useammin kotoutumispalveluihin ja työmarkkinoille. Kunnille muutoksesta aiheutuva varhaiskasvatuksen menojen lisäys korvattaisiin kunnille peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän kautta.

Ehdotetuilla muutoksilla olisi vaikutuksia sekä valtion että kuntien talouteen. Kunnat rahoittavat lasten hoidon tuet, varhaiskasvatuksen ja osan työttömyysetuuksista, jolloin näiden muutokset vaikuttavat kuntien rahoitusvastuuseen. Esitetyt muutokset vähentäisivät kotihoidon tuen saajien määrää ja pienentäisivät kuntien rahoittaman kotihoidon tuen menoja noin 5,6 milj. euroa uudistuksen ollessa täysimääräisesti voimassa. Varhaiskasvatuksen menot lisääntyisivät 10,9 milj. euroa. Lisäksi kuntien osuus yleistuesta lisääntyisi 1,7 milj. euroa, jonka Kela laskuttaa kunnilta ja kuntien osuus toimeentulotuesta vähenisi 0,25 milj. eurolla, joka vähennetään valtion osuudesta kuntien peruspalveluihin kahden vuoden viiveellä.

Taulukko 6. Kodinhoidon tuen Norjan malli.

Vaikutukset, milj. euroa	2027	2028	2029	2030
Kotihoidon tuki	-0,5	-2,6	-4,7	-5,6
Varhaiskasvatus	1,0	4,9	9,2	10,9
Yleistuki, valtion rahoittama osuus	0,4	1,5	2,9	3,4
Yleistuki, kuntien rahoittama osuus	0,1	0,8	1,4	1,7
Toimeentulotuki	0,0	-0,2	-0,4	-0,5
Vaikutukset yhteensä	1,0	4,4	8,4	9,9

3.6 Ympäristöministeriön hallinnonala

Valtion tukeman asuntotuotannon korkotukilainavaltuudet laskevat kuluvan vuoden 1,135 mrd. eurosta 500 milj. euroon vuonna 2027 ja 635 milj. euroon vuosina 2028–2030. Asuntotuotantoa tuetaan vastasyklisesti siten, että valtion tukeman asuntotuotannon korkotuki- ja takauslainavaltuuksia kasvatetaan matalasuhdanteessa ja alennetaan korkea- tai noususuhdanteessa. Erityisryhmien investointiavustuksen määrä on edelleen 15 milj. euroa vuodessa. Avustuksesta noin neljäsosa on kohdistunut kuntiin. Kuntien omistamien yleishyödyllisten yhtiöiden osuudeksi avustuksesta arvioidaan siten noin 4 milj. euroa vuonna 2026.

Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen. Ensisijaisesti tavoitteena on parantaa palveluja asukkailla, joille ei ole saatavilla asumisneuvontaa lainkaan tai riittävällä tavalla. Asumisneuvonnan määrärahaa saa käyttää asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023–2027 annetun lain mukaisiin avustuksiin asumisneuvontapalvelun tuottamiseen, laajentamiseen ja kehittämiseen. Vuosille 2027–2030 asumisneuvonnan kehittämiseen osoitetaan 2 milj. euroa vuosittain.

4 Kuntatalouden kehitysarvio ja rahoitusperiaatteen toteutuminen

Tässä luvussa kuvataan kuntatalouden (mukaan lukien Ahvenanmaa) kehitysnäkymiä vuosina 2026–2030 kuntatalouden painelaskelman pohjalta. Valtiovarainministeriön kansantalousosasto on laatinut kuntatalouden kehitysarvion sekä kansantalouden tilinpidon että kuntien kirjanpidon käsittein keskenään johdonmukaisesti. Kevään taloudellisessa katsauksessa selitetään tilinpidon nettoluotonannon/-oton ja kirjanpidon toiminnan ja investointien rahavirran välisiä eroja muuntotaulun avulla. Kuntatalousohjelmassa kehitysarvio esitetään kuntien kirjanpidon käsittein. Kehitysarviossa on otettu huomioon vuosia 2027–2030 koskevaan julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet. Arvio ei sisällä kuntien ja kuntayhtymien omia toimia vuosille 2027–2030, vaan ne huomioidaan kehitysarviossa vasta talousarvioiden valmistumisen jälkeen.

Lisäksi tässä luvussa arvioidaan kuntalain mukaisesti valtion toimenpiteiden vaikutuksia Manner-Suomen kuntien rahoitusasemaan kuntaryhmittäin sekä rahoitusperiaatteen toteutumista vuoteen 2030 asti kuntatalouden kehitysarvi-oon pohjautuen.

4.1 Yleinen talouskehitys

Suomen talouden toipuminen viivästyy Lähi-idän kriisin seurauksena. Maailmantalous kasvoi odotettua vahvemmin ennen Lähi-idän kriisin kärjistymistä, ja myös Suomen talous kasvoi vuoden 2025 lopulla. Talouden asteittaisen toipumisen ennakoitiin jatkuvan vuonna 2026, mutta öljyn hinnan nousu hidastaa talouskasvua selvästi. Bruttokansantuotteen kasvu jää 0,6 prosenttiin vuonna 2026.

Tuotannon taso on edelleen alle potentiaalisen, mikä yhdessä öljyn hinnan myöhemmän laskun kanssa tukee kasvun vahvistumista ennustejakson loppupuolella. Bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan kiihtyvän 1,7 prosenttiin vuosina 2027–2028. Öljyn kallistuminen heikentää ulkoista kysyntää ja kotita-

louksien ostovoimaa, mikä hidastaa sekä vientiä että yksityistä kulutusta. Puolustukseen ja energiasiirtymään liittyvät hankkeet tukevat investointeja, mutta asuntorakentaminen pysyy heikkona. Työttömyys on korkealla ja työllisyyden paraneminen viivästyy, mikä jarruttaa kotimaisen kysynnän elpymistä.

Keskipitkällä aikavälillä Suomen talouden odotetaan kasvavan kohtalaisesti. Vuosina 2029 ja 2030 bruttokansantuotteen ennakoidaan kasvavan 1,5 ja 1,3 prosenttia vuodessa. Kasvua tukevat muun muassa yksityisten investointien vahva kehitys, jota vauhdittavat vihreän siirtymän edellyttämät panostukset. Myös erityisesti vuodelle 2029 kohdistetut puolustusmenojen lisäykset tukevat bruttokansantuotteen kasvua

Erityisesti kuluvan vuoden ennusteeseen liittyy poikkeuksellisen suurta epävarmuutta. Lähi-idän kriisin paheneminen saattaa nostaa öljyn hintaa merkittävästi. Toisaalta kriisin laukeaminen laskisi öljyn hintaa nopeasti. Öljyn hinnan muutoksilla olisi olennainen vaikutus inflaatioon ja talouskasvuun.

Julkisyhteisön alijäämä koheni viime vuonna 3,4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Menojen kasvu jäi hyvin maltilliseksi sopeutustoimien ansiosta, mutta verotulojen kasvu oli veronkiristykset huomioiden vaisua. Tänä vuonna alijäämän odotetaan heikkenevän taas 4,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Alijäämää kasvattaa erityisesti puolustushankinnat, mutta myös veronkevennykset hidastavat verotulojen kasvua. Puolustusmenojen kasvun vastapainoksi voimaan tulee vielä jonkin verran sopeutustoimia, jotka hidastavat menojen kasvua. Puolustusmenoja kasvattaa erityisesti F35-hävittäjien saapuminen ilmavoimien käyttöön, jolloin ne myös kirjataan menoksi.

Vuosina 2027—2030 alijäämä on edelleen noin 4,5 prosenttia. Puolustusmenot jäävät korkealle tasolle ja kasvavat vuoden 2028 jälkeen merkittävästi lisää. Vuonna 2027 yhteisöveron alennus hidastaa verotulojen kasvua. Korkomenot kasvavat joka vuosi ja vaikeuttavat rahoitusaseman oikaisemista.

Julkinen velka kasvoi viime vuonna hyvin nopeasti, 6,2 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen ja oli 88,5 prosenttia. Vaikka alijäämä oli syvä, merkittävä osa velan kasvusta johtui muusta kuin alijäämän rahoittamisesta. Seuraavina vuosina syväksi jämähtävä alijäämä kasvattaa velkaa keskimäärin kaksi prosenttiyksikköä vuodessa ja velan BKT-suhde nousee yli 99 prosenttiin.

Kuntahallinnon alijäämä syvenee viime vuodesta 0,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Kulutusmenoja kiihdyttävät erityisesti palkkaratkaisuista johtuvat henkilöstömenot. Alijäämä supistuu hieman lähemmäs tasapainoa vuoteen 2030 mennessä, kun väliaikaiset valtionosuusleikkaukset ja palkkausjärjestelmien kehittämisohjelma päättyvät.

Valtion- ja paikallishallinnon yhteenlaskettu alijäämä on hyvin syvä: vuonna 2026 alijäämä on 5,4 prosenttia suhteessa BKT:hen ja 5,3 prosenttia vuonna 2027. Uudelle vuosikymmenelle siirrytään vielä tätäkin syvemmältä tasolta, sillä vuoden 2030 alijäämä on 5,6 prosenttia suhteessa BKT:hen.

Valtioneuvosto asetti 30.10.2025 finanssipoliittisen parlamentaarisen työryhmän, joka sopi 25.2.2026 ylivaalikautisen tavoitteen vuosille 2027—2033 noin 3 prosenttiin sekä alustavan vaalikauden tavoitteen vuodelle 2031 2—2,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen valtion- ja paikallishallinnon yhteenlasketulle alijäämälle.

4.2 Kuntatalouden kehitysarvio

Kuntatalouden tilanne 2025

Kuntatalouden tilinpäätösarvioiden perusteella kuntatalous heikkeni vuonna 2025. Heikentyminen näkyi erityisesti toimintakatteen, vuosikatteen, tilikauden tuloksen sekä toiminnan ja investointien rahavirran heikentymisenä. TE-palvelu-uudistus kasvatti kuntatalouden toimintamenoja ja toimintakate heikkeni 1,1 miljardia euroa -15,4 miljardiin euroon. Verotulot kehittyivät vaisusti supistuen hieman edellisvuodesta. Kuntatalouden käyttötulot eivät riittäneet nettointvestointeihin ja toiminnan ja investointien rahavirta heikentyi 400 miljoonalla noin -0,9 mrd. euroon. Kuntatalouden tila oli kuitenkin parempi kuin mitä syksyn 2025 kuntatalousohjelmassa arvioitiin. Toisaalta vuoden 2025 tulosta paransi osaltaan myös kertaluonteiset myyntituotot ja omaisuusjärjestelyt, joiden vaikutus ei ulotu tuleviin vuosiin.

Taulukko 7. Kuntatalouden kehitysarvio 2025–2030, mrd. euroa.

Tuloksen muodostuminen	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1. Toimintakate	-15,4	-16,1	-16,8	-17,2	-17,7	-18,0
2. Verotulot	14,0	14,8	15,3	15,9	16,5	17,1
3. Valtionosuudet, käyttötalous	4,1	4,2	4,3	4,7	4,8	4,9
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
5. Vuosikate	3,1	3,2	3,1	3,6	3,9	4,3
6. Poistot	-2,9	-3,0	-3,1	-3,2	-3,3	-3,4
7. Satunnaiset erät, netto	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Tilikauden tulos	0,7	0,2	0,0	0,5	0,7	0,9
Rahoitus						
9. Vuosikate	3,1	3,2	3,1	3,6	3,9	4,3
10. Satunnaiset erät	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Tulorahoituksen korjauserät	-0,8	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
12. Tulorahoitus, netto	2,8	2,7	2,6	3,1	3,4	3,8
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-4,8	-5,0	-5,1	-5,4	-5,6	-5,8
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
15. Investoinnit, netto	-3,7	-3,8	-4,0	-4,2	-4,4	-4,6
16. Rahoitusjäämä (tulorah.-invest.)	-0,9	-1,1	-1,4	-1,1	-1,0	-0,8
17. Lainakanta	21,3	22,3	23,4	24,3	25,0	25,5
18. Kassavarat	6,9	6,9	6,8	6,7	6,7	6,5
19. Nettovelka (lainat - kassavarat)	14,4	15,4	16,6	17,5	18,3	19,0

Kuntatalouden tilanne 2026

Kuntatalouden tilanne pysyy haastavana kuluvana vuonna. Verotulojen kasvun piristymisen vahvistaa vuosikatteen 3,2 mrd. euroon, mutta tilikauden tulos heikkenee noin 200 milj. euroon, mikä on noin 460 milj. euroa edellisvuotta heikompi. Heikkeneminen johtuu osin siitä, että edellisvuoden tulosta nostivat kertaluonteiset myyntituotot, jotka eivät vaikuta enää kuluvana vuonna. Myös toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee noin 200 milj. eurolla –1,1 mrd. euroon.

Kuntien talouspaineita lisäävät sovitut palkkaratkaisut, työttömyysetuuksien kasvaneet rahoitusvastuut, valtionosuuksiin kohdistuvat leikkaukset ja välttämättömät investoinnit. Toimintakulujen kasvun taustalla on etenkin henkilöstökustannusten kasvu ja palkankorotukset ovat suurimmillaan lähivuosina. Henkilöstökustannuksia hillitsee osin kuntien omat sopeutustoimet. Kuntatyöntekijien henkilöstösäästökyselyn mukaan kunnat ja kuntayhtymät pyrkivät sopeuttamaan kuluvana vuonna henkilöstömenojaan noin 147 milj. eurolla. Kuntatalouden kehitysarvioon kuntien ja kuntayhtymien sopeutustoimia on sisällytetty 100 milj. euroa, sillä saavutetut säästöt ovat yleensä toteutuneet hieman ennakoitua pienempinä.

Kuntien valtionosuudet kasvavat kuluvana vuonna suotuisasti. Kasvua tukevat erityisesti kustannustenjaon tarkistus ja indeksikorotukset. Valtionosuuksia pienentävät kuitenkin samanaikaisesti muun muassa hallituksen aiemmin päättämät sopeutustoimet, kuten indeksijarru sekä valtionosuuksien tason lasku.

Tulojen ja menojen epätasapainosta huolimatta vain hieman yli kymmenys kunnista nosti kuluvan vuoden kunnallisveroprosenttiaan. Painotettu keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousee 7,62 prosenttiin, minkä arvioidaan lisäävän vuositasolla kuntien verotuloja yhteensä noin 50 milj. euroa. Kuntien saamien kokonaisverotulojen kasvu kiihtyy kuluvana vuonna noin 5,2 prosenttiin ja tasoittuu ennustejaksolla noin 3,8 prosenttiin. Erityisesti kunnallisvero ja yhteisövero kehittyvät suotuisasti.

Kuntatalouden menot 2027–2030

Kuntatalouden toimintamenot kasvavat pääosin hintojen nousun vuoksi vuosina 2027–2030. Kunta-alalle sovittu sopimusratkaisu sekä palkkausjärjestelmien kehittämisohjelma kasvattavat henkilöstövaltaisen kuntasektorin henkilöstökuluja. Palkankorotukset ovat suurimmillaan lähivuosina, ja kuntien ansiotasoindeksi ennakoidaan ylittävän yleisen ansiokehityksen vuosina 2027–2028. Lisäksi kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksi on keskimäärin 3,2 % vuosina 2027–2030.

Kuntien peruspalveluiden painopiste on sivistys- ja kulttuuripalveluissa, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva. Laskeva palvelutarve ei kuitenkaan realisoidu menojen alenemisena samassa suhteessa, sillä menot eivät jousta mm. palveluverkkoon, henkilöstörakenteeseen ja lainsäädännöllisiin velvoitteisiin liittyvien jäykkyyksien takia. Lisäksi varhaiskasvatuksen osallistumisaste ja erityisen tuen tarve ovat lisääntyneet viime vuosina. Palvelutarpeen laskua onkin hieman loivennettu painelaskelmassa.

TE-palvelu-uudistuksen myötä kunnille siirtyi osittainen työttömyysetuuksien rahoitusvastuu, joka on luonteeltaan suhdanneherkkää ja vaikeammin ennakoitavaa. Kuntien rahoitusosuus työttömyysetuuksista kasvaa portaittain työttömyyden keston mukaan ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyys aiheuttaa suuren osan kuntien työttömyysetuuksien rahoituskustannuksista. Lisäksi muutokset työttömyysetuuksien tasoa määrittävässä kansaneläkeindeksissä sekä päätökset etuuksien tasosta vaikuttavat jatkossa kuntien menoihin. Hallituksen aiemmin päättämät indeksijäädytykset työttömyyden perusturvaetuuksiin ja niiden korotusosiin päättyvät vuoteen 2027, mikä kasvattaa työttömyysetuuksiin tehtäviä indeksikorotuksia vuodesta 2028 alkaen.

Investoinnit pysyvät ennustejaksolla kokonaisuutena korkealla tasolla kunta-kohtaisista eroista huolimatta. Maan sisäinen muuttoliike ja ikärakenteen muutos lisäävät kuntien alueellista eriytymistä. Erityisesti kasvavissa kunnissa muuttoliike ja palveluverkon laajentaminen ylläpitävät voimakkaita investointitarpeita. Suuri osa investoinneista kohdistuu välttämättömiin kohteisiin kuten perusinfrastruktuurin ylläpitoon ja korjausvelan hallintaan. Myös vihreän siirtymän investoinnit ylläpitävät osaltaan kuntien investointitasoa korkealla.

Kuntatalouden tulot 2027–2030

Verotulot muodostavat kuntien merkittävimmän tulonlähteen. Verotulot kasvavat ennustejaksolla keskimäärin 3,8 prosenttia suhdannetilanteen kohentuessa, joista erityisesti kunnallisvero ja yhteisövero kasvavat suotuisasti. Toisaalta kuntatalouden toimintatulojen kasvu on kehysvuosina vaihtelevaa, ja ne kasvavat keskimäärin 1,0 prosenttia vuosina 2027–2030.

Kuntien valtionosuuksien kasvu vaihtelee vuosittain. Valtionosuuksia pienentävät hallituksen aiemmin päättämät pysyvät vähennykset. Lisäksi vuonna 2027 valtionosuuksia heikentävät valtionosuuksista vähennettävien perustoi-meentulotuen kustannusten voimakas kasvu sekä kehysriihessä päätetty indeksijarrun tason korottaminen 2,8 prosenttiyksikköön. Samanaikaisesti valtionosuuksia kasvattavat kustannustenjaon tarkistukset ja indeksikorotukset. Määräaikaisten leikkausten päättyessä valtionosuuksien kasvu on voimakkaampaa vuosina 2028–2030.

Hallituksen päätösperäiset toimet vahvistavat kuntataloutta vuosina 2027–2030. Uusiin tai laajentuviin tehtäviin ja velvoitteisiin osoitetaan 100 prosentin valtionosuus, ja valtion päättämien veroperustemuutosten vaikutukset kompensoidaan kunnille. Päätösperäisten toimien tulovaikutukset pienenevät asteittain, mutta menovaikutukset kääntyvät kuntien menoja pienentäviksi vuosina 2029–2030.

Kuntatalouden tulot eivät riitä nettoinvestointeihin

Kuntatalouden tilanne pysyy haastavana myös seuraavina vuosina. Vuosikate kohenee vuosina 2027–2030 noin 3,1 mrd. eurosta 4,3 mrd. euroon. Myös tilikauden tulos vahvistuu ja nousee lähes miljardiin euroon vuonna vuoteen 2030 mennessä. Tulorahoitus ei riitä kuitenkaan kattamaan investointeja, ja toiminnan ja investointien rahavirta on ennustejakson ajan negatiivinen. Tulojen ja menojen epätasapaino supistuu kuitenkin hieman ennustejakson lopussa. Toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee vuoteen 2027 asti, jonka jälkeen sen alijäämä alkaa supistua hieman vuosina 2028–2030 valtionosuuksiin tehtyjen määräaikaisten leikkausten päättyessä ja henkilöstökulujen kasvun taittuessa. Negatiivinen toiminnan ja investointien rahavirta kasvattaa kuntatalouden lainakantaa vuoden 2025 noin 21,3 mrd. euron tasosta noin 25,5 mrd. euroon vuoteen 2030 mennessä.

Kuntien taloudellinen kehitys eriytyy, mikä näkyy kasvavina eroina taloudellisessa liikkumavarassa. Kasvavissa kunnissa sekä tulot että menot kasvavat voimakkaasti, kun taas muuttotappiokunnissa ne supistuvat väestöpohjan heikentyessä. Vuosikate ei riitä investointeihin ja taloudellinen liikkumavara kaventuu niin kasvavissa kuin pienentyvissäkin kunnissa. Tulojen ja menojen epätasapaino edellyttää kuntataloudessa pitkäjänteistä päätöksentekoa ja pysyviä talouden tasapainottamistoimia tulevana vuosina. Ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa, kiinteistökannan vajaakäyttö, syntyvyyden pienentyminen sekä vihreä siirtymä edellyttävät uusia palveluiden järjestämistapoja ja kuntien välistä yhteistyötä.

Kuntatalouden ennusteeseen liittyy sekä ylä- että alasuuntaisia riskejä. TE-palvelu-uudistuksen myötä suhdannevaihtelut välittyvät kuntatalouteen aiempaa voimakkaammin erityisesti verotulojen ja työttömyyskustannusten kautta. Geopoliittisten jännitteiden mahdollinen kärjistyminen voi heijastua kuntatalouden kustannustason nousuna. Kuntatalouden kehitys riippuu merkittävästi myös kuntien omista sopeutustoimista. Onnistunut palveluverkon ja henkilöstömenojen sopeuttaminen voi vahvistaa kuntataloutta ennakoitua enemmän, mutta sopeutuksen viivästyminen tai epäonnistuminen voi vastaavasti heikentää sitä.

4.3 Kuntien verotulot

Kuntien verotulot koostuvat kunnallis-, kiinteistö-, kaivosmineraali- ja yhteisöverosta. Kunnallisveron osuuden verotuloista arvioidaan olevan keskimäärin noin 73 prosenttia, yhteisöveron noin 12 prosenttia ja kiinteistöveron noin 15 prosenttia. Kuntien verotulojen arvioidaan olevan vuonna 2026 yhteensä noin 14,8 mrd. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna verotulot kasvavat noin 5,1 prosentilla. Vuonna 2027 verotulojen ennustetaan kasvavan 3,7 prosenttia. Taulukossa 8 esitetään kuntien verotulojen toteutunut kehitys (tilinpäätösarvio 2025) sekä ennuste vuosille 2026–2030. Ennusteessa on huomioitu kansantalouden makroennusteen mukainen veropohjien kehitys sekä tiedossa olevat veroperustemuutokset.

Hallitus päätti kehysriihessä 2026 jatkaa uuden alueellisen matkailijaveron lainvalmistelua. Veron käyttöönotosta päättäisi kunta itse ja verotulo ohjautuisi kunnalle. Kunnat voisivat ottaa veron käyttöön vuoden 2028 alusta.

Seuraavassa käsitellään verolajikohtaisesti lakimuutoksista aiheutuvia vaikutuksia kuntien verotuloihin kehyskaudella. Veroperustemuutosten aiheuttamat vaikutukset kuntien verotuottoon kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Yhteisöveron osalta kompensoinnit toteutetaan pääsääntöisesti verojärjestelmän sisällä jako-osuutta muuttamalla, sen sijaan ansiotuloveroperusteiden muutosten kompensoinnit toteutetaan valtion talousarvion määrärahamomentin kautta.

Taulukko 8. Ennuste kuntien verotuloista vuosina 2025–2030, milj. euroa.

Kuntien verotulot	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Kunnallisvero	9 995	10 593	10 991	11 432	11 929	12 424
Yhteisövero	1 659	1 752	1 859	1 964	2 027	2 117
Kiinteistövero	2 369	2 392	2 416	2 455	2 509	2 565
Kaivosvero	19	19	30	37	37	37
Yhteensä	14 042	14 756	15 296	15 888	16 502	17 143
Manner-Suomen keskimääräinen kunnallisvero-prosentti	7,54	7,57	7,57	7,57	7,57	7,57
Kuntien osuus yhteisöveron tuotosta	23,65	22,84	25,48	25,92	26,44	26,52

Kunnallisvero

Kunnallisveron tuoton arvioidaan olevan vuonna 2027 noin 11,0 mrd. euroa, mikä on noin 0,4 mrd. euroa enemmän kuin vuonna 2026. Kunnallisveron tuottoon vaikuttavat kehyskaudella hallitusohjelmaan ja julkisen talouden sopeutukseen liittyvät veromuutokset sekä tulo- ja työllisyyskehitys. Palkkatulojen osuus kunnallisveron veropohjasta on keskimäärin noin 68 prosenttia, eläkkeiden noin 24 prosenttia ja muiden tulojen, kuten esimerkiksi päivärahatulojen ja yritystulojen, osuus on noin 8 prosenttia. Tulorakenteessa on kuitenkin suuret erot kuntien välillä. Väestörakenteen ja työllisyyden kehitys vaikuttavat yksittäisten kuntien veropohjaan ja siten tulojen muodostumiseen.

Kehyskaudella jatketaan hallitusohjelman mukaisia indeksitarkistuksia ansio-
tuloveroperusteisiin kaikilla tulotasoilla. Indeksitarkistus sisältyy teknisenä ole-
tuksena myös vuosien 2028–2030 ennusteisiin. Työn verotusta kevennetään
hallitusohjelman mukaisesti asteittain 405 miljoonalla eurolla painottaen pieni-
ja keskituloisia. Kehysriihessä 2025 päätettiin keventää työn verotusta vuonna
2026 noin 1 mrd. eurolla ja lisäksi 125 miljoonalla eurolla vuonna 2027. Li-
säksi yrittäjävähennystä korotetaan, yksityishenkilöiden lahjoitusvähennystä
laajennetaan ja virikesetelin verovapaata arvoa korotetaan. Osana julkisen ta-
louden sopeuttamista vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuki poistetaan
vuodesta 2027 alkaen. Eräiden tilapäisten verotukien poistuminen kehyskau-
della lisää hieman kunnallisveron tuottoa. Kotitalousvähennystä kasvatetaan
vuosille 2026 ja 2027, ja matkakuluvähennyksen omavastuuta alennetaan
vuodelle 2026.

Yhteisövero

Kuntien yhteisöveron tuotoksi arvioidaan noin 1,9 mrd. euroa vuonna 2027.
Yhteisöveron maksuunpanon mukaisen kokonaistuoton arvioidaan kasvavan
vuosina 2027–2030 keskimäärin noin 0,6 prosenttia vuodessa. Yhteisöveron
tuoton ennustamisen lähtökohtana on viimeisimmän valmistuneen verotuksen
mukainen yhteisövero, jota muutetaan arvioidun tuloskehityksen mukaisesti.
Tuloskehityksen muutosta arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toi-
mintaylijäämän muutoksen avulla. Toimintaylijäämän arvioidaan kasvavan
keskimäärin noin 4,1 prosenttia vuosina 2027–2030. Kehysriihessä 2025 pää-
tettiin vuodesta 2027 alkaen alentaa yhteisöveron verokantaa 2 prosenttiyksy-
köllä 18 prosenttiin. Yhteisöveron veroperusteisiin tehtävät muutokset kom-
pensoidaan kunnille lähtökohtaisesti yhteisöveron jako-osuuksia muuttamalla.

Kiinteistövero

Kiinteistöveron tuotto on noin 2,4 mrd. euroa vuonna 2027, mikä on noin
24 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2026. Kehyskaudella veron tuoton arvi-
oidaan kasvavan keskimäärin noin 1,8 prosentin vuosivauhtia. Merituulivoima-
laiden verotusarvoja ehdotetaan huojennettavaksi puoleen nykyisestä, minkä
lisäksi kiinteistöverotusta ehdotetaan laajennettavaksi talousvyöhykkeen ra-
kennuksiin ja rakennelmiin. Verotuotto jaettaisiin valtion ja lähikuntien kesken
80/20 osuuksin.

Kaivosmineraalivero

Vuonna 2024 voimaan tulleen kaivosmineraaliveron tuoton arvioidaan olevan noin 101 milj. euroa vuonna 2027. Tästä kaivosten sijaintikuntien osuus olisi 30 prosenttia eli noin 30 milj. euroa. Kaivosmineraaliveron tuottoon vaikuttavat kehyskaudella hallitusohjelmaan ja julkisen talouden sopeutukseen liittyvät veromuutokset. Kehyskaudella veron tuoton arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 20,3 prosentin vuosivauhtia.

4.4 Talouden sopeutuspaine kuntakoryhmittäin ja rahoitusperiaatteen toteutumisen arviointi

Kuntalain mukaan kuntien rahoitusaseman muutosta arvioidaan kuntatalousohjelmassa koko maan näkymien ohella myös kuntaryhmittäin. Kuntien rahoituksen riittävyyttä kuvataan ohjelmassa toiminnan ja investointien rahavirta - käsitteen avulla. Yksinkertaistettuna tunnusluku ilmaisee negatiivisena paineen lainakannan kasvattamiseen tai veroprosentin korottamiseen ja positiivisena laskennallista mahdollisuutta muun muassa lainojen lyhentämiseen tai veroprosentin alentamiseen.

Toiminnan ja investointien rahavirtaa tarkasteltaessa on huomioitava, että kuntien kyky rahoittaa lakisääteiset tehtävänsä perustuu pitkän aikavälin tulojen ja menojen tasapainopyrkimykseen. Lyhyemmällä aikavälillä kuntien nettoinvestointitarpeet voidaan kuitenkin rahoittaa nettolainanotolla, joten toiminnan ja investointien rahavirran negatiivisuus ei välttämättä suoraan kerro siitä, ettei rahoitusperiaate toteutuisi. Kuntien taloudellinen kantokyky ja maksukyky ovat kuitenkin pidemmällä aikavälillä uhattuna, jos toiminnan ja investointien rahavirta on pysyvästi negatiivinen. Kuntien velkakestävyyttä arvioitaessa tulisi siten huomioida aina kokonaisuus – tulevat odotetut tulot ja menot suhteessa nykyiseen nettovelkataakkaan. Toiminnan ja investointien rahavirran ohella on syytä siis tarkastella myös suhteellista velkaantuneisuutta ja tilikauden tuloksen kehitystä ajassa. On tarkoituksenmukaista myös eriyttää käyttötalouden rakenteellinen jäämä investointitaloudesta. Esimerkiksi palveluiden tuottavuutta kohentavia investointeja voi olla lyhyellä aikavälillä perusteltua rahoittaa velalla, jos velanoton riskienhallinta on riittävällä tasolla.

Painelaskelmaan liittyvät epävarmuudet huomioiden voidaan todeta, että kuntataloudessa on tarkastelujaksolla epätasapaino tulojen ja menojen välillä. Tarkastelukauden loppua kohden mentäessä tilanne lähestyy tasapainoa Manner-Suomen tasolla, kun hallitusohjelman mukainen indeksijarru peruspalvelujen valtionosuudessa ja sote-uudistuksen määräaikaisten vähennykset koskien vuoden 2023 valtionosuuksia poistuvat.

Veropohjan rapautuminen voi olla kasvava uhka varsinkin pienemmissä kuntakokoryhmissä. Kuntien talouden epätasapainon arvioidaan helpottavan lähivuosien aikana, mutta mm. väestörakenteen muutokset, yleinen talous- ja työllisyyskehityksen sekä erityisesti suurten kaupunkien kasvavat investointi- ja menopaineet voivat syventää yksittäisten kuntien epätasapainoa. Kuntien entistä suurempi vastuu työllisyyden edistämisestä ja työttömyysetuusmenojen rahoituksesta tekevät myös kuntataloudesta aikaisempaa herkemmän suhdannevaihteluille. Mikäli epätasapainoa ei saada korjattua, on kuntataloudessa odotettavissa merkittäviä haasteita muun muassa kunnallisveroprosenttien eriytymisen muodossa. Suurten kaupunkien ja ympäryskuntien investointitarpeiden kartoituksessa tuleekin jatkossa kiinnittää huomiota investointien ajoitukseen ja tarpeellisuuteen.

Vaikeasti ennustettavien sote-kustannusten poistuminen tuo ennakoitavuutta varsinkin pienempien kuntien talouteen. Samalla kuitenkin palvelutarpeen ennakoiava suunnittelu korostuu entisestään talouden sopeutusmahdollisuuksien siirtyessä enemmän veroprosentin korotuksiin. Korotuspaine kasvaa lähivuosina erityisesti väestöään menettävissä ja vanhemman väestön kunnissa, joissa veroprosentit ovat pääsääntöisesti jo nyt valtakunnallista keskitasoa korkeammat. Sote-uudistuksen jälkeen verotulojen merkitys kuntien tulopohjassa on kasvanut.

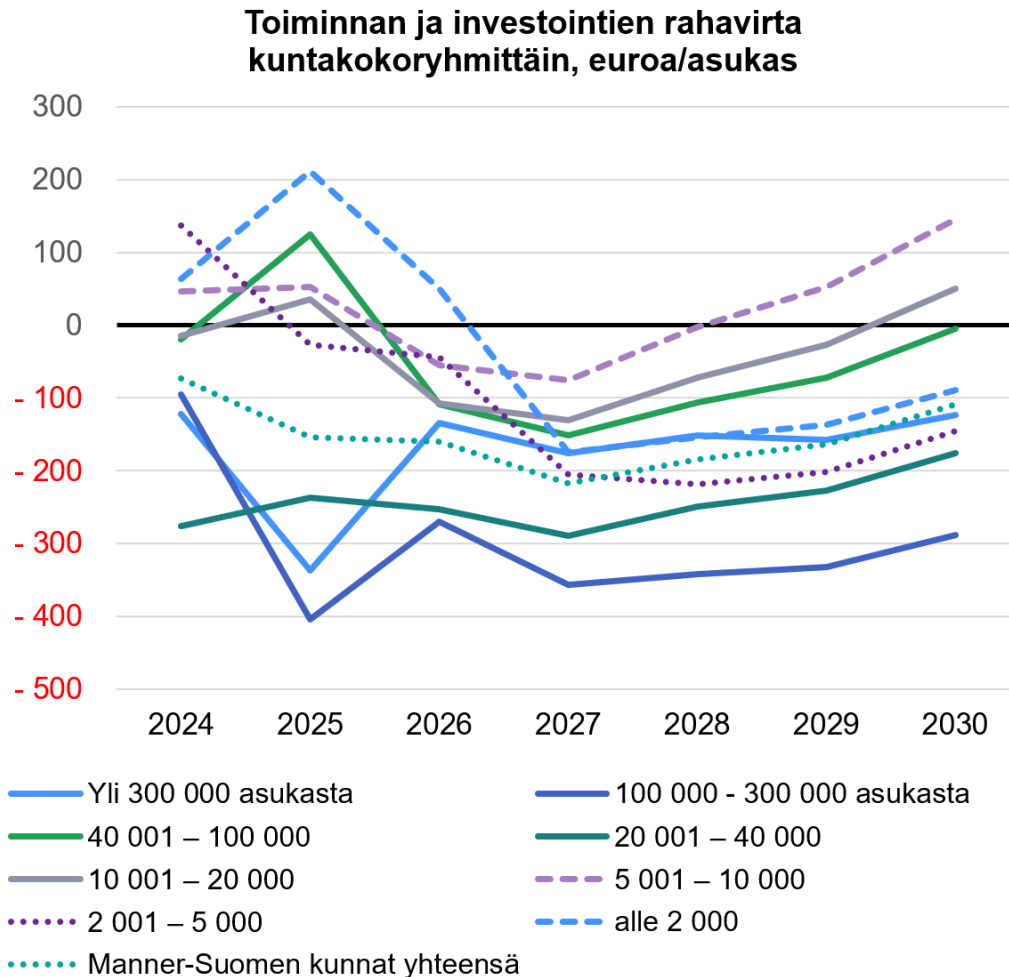
Talouden sopeutuspaine kuntakokoryhmittäin

Kuntakokoryhmittäisessä talouden sopeutuspaineen arvioinnissa hyödynnetään koko maan tasoista kuntatalouden kehitysarviota. Syksyn 2025 kuntatalousohjelmaan verrattuna kuntatalouden lähivuosien kehitysnäkymät ovat muuttuneet paremmiksi koko maan tasolla. Kuntakohtaisten tietojen osalta arviota on tarkennettu myös kuntien vuoden 2025 tilinpäätösarvotiedoilla.

Talouden sopeutuspainetta arvioidaan ohjelmassa toiminnan ja investointien rahavirta -käsitteen avulla. Aikaisempina vuosina toiminnan ja investointien rahavirta on ollut positiivinen tai lähellä tasapainoa lähes kaikissa kuntakokoryhmissä.

Kuntien vuoden 2025 tilinpäätösarviotiedoista ilmenee entistä voimakkaammin kuntien eriytymiskehitys. Joissakin kuntakokoryhmissä toiminnan ja investointien rahavirta heikkeni ja joissakin vahvistui edelliseen vuoteen verrattuna. Tarkastelukauden alussa vuosina 2026 ja 2027 toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee, mutta kauden lopulla tilanne helpottuu kaikissa kokoryhmissä. Toiminnan ja investointien rahavirta on syvimmillään, koko maan tasolla -217 euroa asukasta kohden, vuonna 2027. Kehyskauden lopussa toiminnan ja investointien rahavirta on -108 euroa per asukas. Vain 5 000–20 000 asukkaan kuntakokoryhmissä toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan olevan positiivinen. Koko tarkastelujakson ajan kuntakokoryhmien välillä on merkittäviä eroja, mutta myös kuntaryhmien sisällä esiintyy hajontaa.

Kuvio 4. Arvio kuntien laskennallisista poikkeamista rahoituksellisesta tasapainosta (toiminnan ja investointien rahavirta) vuosina 2024–2030 kuntakokoryhmittäin, euroa/ asukas.

Vuonna 2026 toiminnan ja investointien rahavirran heikkenemistä selittää muun muassa peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuneet vähennykset. Valtionosuutta vähentää erityisesti sote-siirtolaskelman jälkikäteistarkistuksen myötä tehtävät valtionosuuden määräaikaiset vähennykset vuosina 2025–2027. Sote-siirtolaskelman päivittymisen myötä pääministeri Orpon hallitus päätti lieventää siirtolaskelman päivityksen vaikutuksia vuoden 2024 osalta ja siirtää vuoden 2023 määräaikaisen vähennyksen vaikutukset vuosille 2025–2027.

Tietyissä kunnissa talouden heikennystä selittää osaltaan pääministeri Orpon hallituksen puoliväliriihessä sopima 75 miljoonan euron valtiontalouden säästö

kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen. Vuonna 2026 tämä on toteutettu kunnille maksettavasta peruspalvelujen valtionosuudesta tehtävällä noin 2 prosentin vähennyksellä, mikä tarkoittaa osalle kunnista keskimääräistä suurempia asukaskohtaisia leikkauksia. Vuoden 2026 kehysriihen päätösten mukaisesti 75 milj. euron valtiontalouden säästön prosenttiperusteista kohdenusta jatketaan toistaiseksi pysyvänä. Asukaskohtainen säästö prosenttiperusteisella tavalla vaihtelee noin 50 eurosta nollaan euroon asukasta kohden, sillä säästöä ei kohdisteta ns. negatiivisen valtionosuuden kuntiin. Lisäksi vuodesta 2027 eteenpäin kuntien tilannetta heikentää pääministeri Orpon hallituksen viimeisessä kehysriihessä sovittu vuotta 2027 koskevan indeksijarrun kasvattaminen 1 %-yksiköstä 2,8 %-yksikköön, jolla indeksijarrun valtiontalouden säästön vaikutusta kasvatetaan 60 milj. eurolla koko maan tasolla. Vuonna 2028 määräaikaiset vähennykset ja hallitusohjelman mukainen indeksijarru peruspalvelujen valtionosuuteen poistuvat, mikä parantaa tilannetta tarkastelukauden lopussa.

Kehyskauden lopussa toiminnan ja investointien rahavirran kuntakokoryhmittäisessä tarkastelussa on suuria eroja ryhmien välillä, minimin ollen noin - 288 euroa asukasta kohden 100 000–300 000 asukkaan kuntakokoryhmässä ja maksimin ollessa 145 euroa asukasta kohden 5 000–10 000 asukkaan kuntakokoryhmässä.

Vuonna 2026 negatiivisen vuosikatteen kuntia on arvion mukaan 11, mikä vastaa suurin piirtein 2020-luvun alkupuolen kehitystä. Negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärän odotetaan kuitenkin kaksinkertaistuvan vuosina 2027 ja 2028. Negatiivisen vuosikatteen kunnista lähes kaikki on pieniä, alle 5 000 asukkaan kuntia. Negatiivinen vuosikate kertoo käyttötalouden rakenteellisista ongelmista, jotka tulisi korjata.

Taulukko 9. Negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä vuosina 2026–2030.

Kuntakokoryhmä	2026	2027	2028	2029	2030
Yli 300 000 asukasta	0	0	0	0	0
100 000 - 300 000 asukasta	0	0	0	0	0
40 001 – 100 000 asukasta	0	0	0	0	0
20 001 – 40 000 asukasta	1	0	0	0	0
10 001 – 20 000 asukasta	2	2	1	1	1
5 001 – 10 000 asukasta	0	1	0	0	0
2 001 – 5 000 asukasta	4	12	10	9	3
alle 2 000 asukasta	4	13	10	10	6
Manner-Suomen kunnat yhteensä	11	28	21	20	10

Kuntatalouden sopeutuspainetta arvioidaan kuntatalousohjelmassa myös laskennallisen kunnallisveroprosentin korotuspaineen avulla. Suurimmat korotuspaineet kohdistuvat painelaskelman perusteella vuoteen 2027 ja koskevat kaikkia kuntakokoryhmiä. Edellä mainittu vuoden 2023 valtionosuuden takaisinperintä heikentää osaltaan vuosien 2025–2027 kehitystä. Koko maan tasolla tarkasteltuna laskennallinen paine veroprosentin korotukseen vähenee selvästi tarkastelukauden aikana.

Veroprosentin korotuspaine vaihtelee kuntakokoryhmien välillä ja ryhmien sisällä huomattavasti. Joissakin kuntakokoryhmissä ja yksittäisissä kunnissa voi tarkastelukaudella olla jopa laskennallista veroprosentin alentamismahdollisuutta. Tarkastelujakson alussa kaikissa kuntakokoryhmissä on painetta kunnallisveroprosentin korottamiselle, mutta vuoteen 2030 mentäessä paine vähenee. Suurissa, 100 000–300 000, asukkaan kaupungeissa laskennallinen veroprosentin korotuspaine on voimakkain. Myös 20 000–40 000 asukkaan sekä alle 5 000 asukkaan kuntakokoryhmissä veroprosentin korotuspaine kasvaa yksittäisinä vuosina merkittävästi. Laskennallinen korotuspaine on maltillisempi 5 000–20 000 kuntakokoryhmissä ja 40 000–100 000 asukkaan kuntakokoryhmässä. Laskennallisen korotuspaineen kehitys näkyy myös heikkona

vuosikatteen ja tilikauden tuloksena etenkin vuosina 2026 ja 2027. Negatiivisen vuosikatteen kunnissa tulisi kiinnittää huomiota vuosikatteen vahvistamiseen, jotta velkaantuminen ei muodostu ongelmaksi suhteessa tulopohjaan.

Erityisesti pienemmissä alle 5 000 asukkaan kuntakokoryhmien sisällä huomattavan paljon vaihtelua ja kuntakokoryhmän tilanne voi poiketa huomattavastikin yksittäisen kunnan kannalta. Asukasluvultaan pienempien kuntien tilannetta vaikeuttaa se, että näissä kunnissa kunnallisveroprosentit ovat pääsääntöisesti jo nykyisin keskivertoa korkeampia ja niiden yksikkötuotto on keskivertoa matalampi. Lisäksi pienempien kuntien mahdollisuudet sopeuttaa toimintojaan ovat usein varsin rajalliset. Kuntakohtaisiin ennustelukuihin kohdistuu yleistä epävarmuutta, joten painelaskelman osoittamaan kehitykseen tulee suhtautua varauksella varsinkin kehyskauden loppupuolella.

Taulukko 10. Laskennallinen paine veroprosentin korotukseen (%-yks.), kuntakokoryhmittäin.

Kuntakokoryhmä	2026	2027	2028	2029	2030
Yli 300 000 asukasta	0,4	0,5	0,5	0,5	0,3
100 000 - 300 000 asukasta	1,2	1,5	1,3	1,3	1,0
40 001 – 100 000 asukasta	0,4	0,6	0,4	0,3	0,0
20 001 – 40 000 asukasta	1,0	1,2	1,0	0,8	0,6
10 001 – 20 000 asukasta	0,5	0,6	0,3	0,1	-0,2
5 001 – 10 000 asukasta	0,3	0,4	0,0	-0,2	-0,6
2 001 – 5 000 asukasta	0,2	1,0	1,1	0,9	0,6
alle 2 000 asukasta	-0,3	0,9	0,8	0,7	0,4
Manner-Suomen kunnat yhteensä	0,7	0,9	0,7	0,6	0,4

Liite 1 Kokonaistaloudellinen kehitys ja eräitä taustaoletuksia

BKT ja työllisyys	2025	2026	2027	2028	2029	2030
BKT:n arvo, mrd. euroa	280,6	289,5	300,5	313,2	325,1	336,8
BKT, määrän muutos, %	0,2	0,6	1,7	1,7	1,5	1,3
Työllisten määrä, muutos-%	-0,5	-0,1	0,9	0,7	0,9	0,8
Työttömyysaste, %	9,7	9,8	9,4	9,0	8,5	8,2
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	71,4	71,1	71,4	71,8	72,3	72,8
Palkkasumma, muutos-%	1,6	3,6	4,2	4,1	3,9	3,8
Eläketulot, muutos-%	2,2	1,7	2,7	3,3	3,4	3,1

Hinnat ja kustannukset, %-prosentti	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Yleinen ansiotaso	3,0	3,6	3,2	3,4	3,0	3,0
Kuntien ansiotaso	3,2	3,6	4,3	4,3	3,1	3,0
Kuluttajahinnat	0,3	2,0	1,4	1,9	2,0	2,0
Rakennuskustannusindeksi	0,9	1,3	1,0	1,7	1,8	1,8
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-0,4	2,6	1,1	2,0	2,0	2,0
Peruspalvelujen hintaindeksi	2,5	3,5	3,5	3,6	2,8	2,7
TAE:ssa käytetty vos-indeksi	3,4					

Kuntatyönantajan sotumaksut, %	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Sairausvakuutusmaksu	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8
Työttömyysvakuutusmaksu	0,7	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Työnantajan eläkemaksu	19,4	19,5	19,5	19,5	19,4	19,5
Opettajien eläkemaksu	16,5	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2
Muut sosiaalivakuutusmaksut	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Kuntatyönantajamaksut yhteensä	22,7	23,2	23,2	23,1	23,1	23,1

Vakuutettujen sotumaksut, %	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu	0,6	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Palkansaajan eläkemaksu, alle 53-v.	7,2	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3
Palkansaajan eläkemaksu, yli 53-v.	8,7	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3
TyEL-indeksipisteluku	3 077	3 104	3 180	3 231	3 302	3 376
TyEL-indeksi, muutos	1,3	0,9	2,5	1,6	2,2	2,2
KEL-indeksipisteluku	1 930	1 939	1 982	2 005	2 044	2 084
KEL-indeksi, muutos	1,0	0,5	2,2	1,2	1,9	2,0

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-422-6 (pdf)

Toukokuu 2026